

نتیجه بود که شما می توانستید بگیریید اولین مرحله بود که هیئت اجرائیه تشکیل شد و عملیات بین المللی خود را نشان داد اما اینکه فرمودید اکثریت در هیئت اجرائیه فلان طور است مطابق یکی از اصول هر موقعی که یکی از دول امضاء کننده مطالبی داشته باشد که فقط مخصوص باو باشد و در هیئت اجرائیه طرح شود خود او باید یک نفر نماینده بفرستد و آن نماینده جزء هیئت اجرائیه است و تا وقتی آن امر خاتمه پیدا کند خواهد بود مثلا در موقعی که مسئله ایران در آنجا مطرح بود بنده از طرف دولت ایران در آنجا نماینده بودم نه تنها به سمت مدهی و وعارض بلکه سمت عضویت هیئت اجرائیه را داشتم نه نفر آنها بودند یک نفر هم بنده که همواره نفر میشد و یک موردی پیدا شد که بن بنده با نماینده قویترین و مهم ترین دول معظم اختلاف پیدا شد و اکثریت هیئت اجرائیه با او موافق شده بودند و بنده در اقلیت مانده بودم نماینده دولت بلژیک هم در آن موقع نهایت مساعدت را با دولت ایران کرد البته اگر اکثریت و اقلیت در کار نبود ما در آنجا محکوم می شدیم ولی نظر بیکی از اصول مندرجه در همین عهدنامه نتوانستند تصمیمی اتخاذ کنند مجبور شدند سه روز بتعویق انداختند و بنده را قانع کردند بطوری که بنده هم رأی دادم در آن خصوص بطور اتفاق رأی داده شد زیرا خودشان تصریح کرده اند که حقوق ملل ضعیفه بواسطه اکثریت دیگران از بین نیرود و این خودش یکی از بزرگترین منافع این عهدنامه است

حالا بطور اختصار عرایض خود را مینمایم و بیش از این نمیخواهم وقت آقایان را مصروف کنم اقداماتی که این جامعه کرد خیلی زیاد است اغلب آنها هم آفریب بعرض آقایان خواهد رسید کنفرانسهای مهم تشکیل شده معاهدات معظم منعقد گردیده حقیقتاً این کنفرانس باین اهمیت واشنگتن که هنوز تمام نشده یک علت بزرگ تأسیس آن برای محدود کردن تجهیزات و قوای نظامی دول امروزه است و این بواسطه همین عهدنامه است و اگر این عهدنامه نبود هیچوقت دول معظمه در صدد بر نمی آمدند تجهیزات خود را حکم کنند این را فراموش نفرمائید که این مسائل بدرجه اهمیت دارد و بدرجه برخلاف سبک و سیره منتهای مدید تاریخ بشریت است که عملی شدن و اجراء شدن آن باین سهولت نیست تمام مرام و آرزوی ما باید این باشد که یک روزی کاملاً این اصل اجراء شود آن روز نه تنها روز سعادت ما و روز سعادت دول صغار خواهد بود بلکه آن روز روز سعادت نوع بشر خواهد بود اگر درست مراجعه نفرمائید خواهید دید اگر که حقیقتاً همه باین اصول معتقد شوند و آنرا اجراء کنند بزرگترین درجه ترقی و تکامل را حائز شده اند دیگر جنگها و جهانگیریها و غیره مرتفع خواهد شد و عنقریب اساسنامه محکمه عدالت بین المللی برای تصویب نمایندگان محترم بمجلس خواهد آمد در آنجا مسئله رجوع بحکومت در موارد اختلاف خود بزرگترین اصل است و بواسطه همین عهدنامه دارد عملی میشود چنانکه از آنروز تا بحال جلوه چندین فقره خطرات جنگ گرفته شده مثلا

قضیه قسمت غربی بین و سبلیزی علیا (هوت سلیرین) و در تقسیم آنها بین آلمان و بلنی و نقاط دیگر بین متفقین سابق تولید اختلاف و تقار کرده بود بدرجه که احتمال جنگ میرفت و بموجب اقدامات همین هیئت اجرائیه و همین عهدنامه رفع کردند ما باید مسامی باشیم که استفاده کنیم بلی ممکن است و اگر نکنیم تقصیر کسی نیست تقصیر خودمان است نه تنها از این راه استفاده نمیکنیم شاید از خیلی حقوق مسلمه که داریم استفاده نمیکنیم ما اگر وسائل استفاده از حقوق خود را مهیا میکردیم و در این دو سال که این از جامعه بریا شده و دولت ایران عضویت آنرا قبول کرده آنقدر بی علاقه نبودیم یک مرکزی در یکی از ادارات یا یکی از وزارت خانه همامان برای این تشکیل داده بودیم که وقتش را منحصر آ مصروف بکلیه معاهداتی که نماینده های ما امضاء می کنند و ما خبر نداریم می نماید و کلیه قبودتیکه باید مطابق آنها رفتار کنیم ترجمه و انتشار بدهد و منافع عملیات این هیئت اجرائیه و جامعه بین الملل را نشان دهد امروز ما این اشکالات را نداشتیم این مسائل برای کسانی که مسبقاً از بدیهیات است ولی بنده باشخصیکه مسبقاً نیستند کاملاً حق می دهم که متعجب و متعیر باشند زیرا باین مسائل بر نخورده اند پس ما باید در صدد استفاده باشیم و نباید همانطور که از سایر حقوق خود استفاده نمیکنیم از این حق هم استفاده ننماییم و صرف نظر کنیم بنده یقین دارم که منافع خیلی عمده از برای ما خواهد داشت و اگر هم فرض بفرمائید برای ما منفعتی حاصل شود باید دید که آیا ضرری هم برای ما حاصل خواهد شد

تمام اینها را بانصاف و قضاوت خود آقای حاج- شیخ اسدالله واگذار میکنم

رئیس چون چند دقیقه دیگر چیراها خاموش خواهد شد با وجود اینکه آقای وزیر مالیه و آقای وزیر پست و تلگراف برای جواب سئوالات آقایان حاضر شده اند اگر آقایان موافق باشند بقیه مذاکرات بماند برای روز پنجشنبه دوساعت قبل از غروب (بعضی تصدیق نمودند)

مجلس دوساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۵۰
صورت مشروح مجلس یوم شنبه
دوم حوت ۱۳۰۰
مطابق ۲۴ ربیع الثانی ۱۳۴۰

مجلس یکساعت قبل از غروب در نعت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم سه شنبه ۲۸ قوس را آقای تدین قرائت نمودند)
رئیس نسبت بصورت مجلس ایرادی هست یا خیر . (گفته شد خیر)

رئیس صورت مجلس تصویب شد ، دستور امروز مذاکره در عهدنامه حامه ملل است ولی فعلاً بعضی مطالب هست که باید بعرض آقایان برسد راجع بحکمسیون پنج نفری که در جلسه قبل رأی داده شد

بواسطه ضیق وقت در جلسه گذشته فراموش شده مستخرجین آراء معین شوند حالا مستخرجین آراء تمیز میشوند که در موقع تنفس کمیسیون پنج نفری را انتخاب فرمائید

آقای سید فاضل - اجازه می فرمائید
رئیس بفرمائید
آقای سید فاضل - در روزنامه ستاره ایران در نمره ۸۴

و در نمره نود و دو نسبت اتهامی به بنده داده است که توسط بنده چهار هزار تومان برای تخفیف خرواری پنجقران ببخاها داده شده است اولابنده فوق العاده متشکرم که مجلس شورای ملی تصویب کرده کمیسیون پنج نفری منتخب شود و رسیدگی نمایند بدیخخانه در جلسه گذشته ممکن نشد انتخاب نمایند ، لهنداستمدعی هشتم مقرر فرمائید این کمیسیون را در همین جلسه معین نمایند و نیز از کمیسیون مستدعی هشتم که زودتر جلسات خودشان را منعقد کنند و مراتب را بمجلس شورای ملی راپورت دهند که معلوم شود فقط و فقط افترا و تهمت است و بنده نیز هلی الوظیفه دیروز در روزنامه ایران این قضیه را تکذیب نمودم

(در این موقع آقای سهام السلطان استقراع نموده و آقای وقار الملک و آقای آقا سید یعقوب برای استخراج آراء بحکم قرعه معین شدند)
رئیس - عریضه از طرف جمعی از تجار رسیده و کمیسیون عرایض صلاح دانسته است در مجلس قرائت شود حالا قرائت می شود بعد وزارت تجارت و کمیسیون تجارت ارجاع خواهد شد

(آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند)
نمره - ۱۰ شهر ربیع الثانی ۱۳۴۰ هجری

تهران .
مقام منبع ریاست محترم دارالشورای ملی شیدالله ارکانه

بانهایت احترام و توقیر خاطر مقدس آن مقام منبع رامتوجه و معطوف میدارد راجع به میلیونها اموال تجار ایرانی که در نقاط مختلفه روسیه و بالخاصه در نواحی مملکت آذربایجان قفاز در این چندسال اخیر قسمتی در نعت نظارت رؤسای آن ممالک توقیف و قسمتی مطابق اصول بالشویسم ضبط گردیده بکرات بمقام ریاست وزراء و وزارت خارجه وقت از زمان زمامداری آقای وثوق الدوله الی زماننا هذا تظلم نموده و استرحاماً تمای اقدامات لازمه در استرداد عین یا قیمت اموال مزبور را نمودم و دوسیه عمل در آرشو وزارت خارجه ضبط است بهترین گواه صادق فدویان است مع الاسف تا کنون جوابی جز عبارت مستعمله اداری نشنیده و نتوانده ایم در نتیجه بمواهد مکرره دولت افعال شده بانتظار اقدامات مجدانه صبر نمودیم تا کلیه اموال فدویان به تدریج در اطراف و اکناف عالم پراکنده و بازارهای اروپا بالخاصه مملکت سوئد و ایتالیا از مال التجاره منتهویه ایرانی زینت شد . باچار در مقام تظلم به کعبه آمال ملی برآمده از آن مقام منبع استعدا بینماییم که چون مذاکرات مجلس در اطراف معاهده روس

و ایران جریان دارد و این عریضه فدویان را بنظر مبارک و کلاه ملت رسانیده یک سلسله اقدامات مجدانه بفرمایند مگر در نتیجه توجیحات و مسامی جمیله آن مقام منبع و کلاه محترم تجار از این گرداب فلاکت که بالمال متوجه هیئت جامعه میشود مستخلص شده در آتیه بتوانند تجارت خود را ادامه داده و مرغه الحال باشند

در خاتمه با تقدیم احترامات فائقه خاطر محترم آن مقام منبع را مستحضر می‌دارد که از قرار اخبار واصله قسمتی از اموال این جانبان از آن جمله عدلهای فرش هنوز در باد کوبه و بعضی نقاش روسیه موجود است.

رئیس - پیشنهادهی از طرف آقای حائری زاده شده و ایورت کمیسیون هرا یض که در چند جلسه قبل بمجلس تقدیم شده بود جز دستور باشد در این باب مخالفی هست یا نه ؟

حاج شیخ اسدالله - چون در آن راپورت دو سه فقره مطالب ذکر شده یک فقره راجع بوزارت پست و تلگراف است و یک فقره راجع بوزارت داخله است . برای گرفتن نتیجه قطعی بنده تصور میکنم اگر مجلس مساعدت کند در موقع مذاکره معاونین وزارت خانه های مربوطه حضور داشته باشند بهتر خواهد بود .

رئیس - چون در آخر جلسه مذاکره خواهد شده آقایان وزراء اطلاع داده خواهند شد که تشریف بیاورند با فاعل موضوع مذاکره تمدنامه جامعه ملل است . آقای سردار معظم خراسانی اجازه خواسته اند **سردار معظم** - بلی بنده موافقم بعد از یک مخالف عرض خواهم کرد .

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه نطق) **حاج شیخ اسدالله** - در جلسه قبل حضرت والا مخبر کمیسیون خارجه در جواب هرا یض بنده یک سلسله فرمایشات و دفاع فرمودند قسمت اول از فرمایشات ایشان هیچ مربوط بنظریات بنده نبود با اینکه بنده بدینمیر کردم و با حضرت والا بر ا یض بنده درست توجه نفرموده بودند حضرت والا فرمودند یک فکری که تمام عقلای دنیا و یونانیهای قدیم داشته اند و از ابتدای خلقت عالم و آدم در مقام اجرای آن بوده اند و کتب متعددی در این باب تدوین شده و کتابخانه های متعددی تهیه نموده اند و موجود است و در موقعی که ویلسن برای خدمت بعالم بشریت این امر را خواسته است بموقع عمل بگذارد در نتیجه جنک بین المللی موفق بانجام این مرام شده و ملل معظم دنیا حاضر شده اند که این مرام را عملی کنند و امروز در مجلس شورای ملی پیشنهاده شده است که باید ایران در اینجامه هضویت داشته باشد یک نفر از نمایندگان با این اصل مسلم مخالفت میکنند .

بنده چنین مرضی نکردم که این مرام بر مدهی است و مرض نکردم که این مقصود مقصود عالی نیست و بر فرض اینکه هیچکس در دنیا با این خیال نبوده و هیچ کتبی هم در این باب تدوین نشده باشد یونانی های قدیم هم در این خیال نبوده اند و این فکر همین امروز ایجاد شده باشد بنده تکذیب نمی کنم و نمی گویم این فکر عالی وقتی وجود خارجی پیدا کند

یک خدمت بزرگی بعالم بشریت نیست بلی این فکر یک فکر عاقلانه است و یک فکر بزرگی است و این مطلب را بهر فردی از افراد بشر اظهار کنند تصدیق می کنند که فکر عالی خوبی است زیرا وقتی گفته شود ملل دنیا یعنی ملل بزرگ دنیا حاضر شده اند جلو گیری از تجاوزات و تخطیاتی که بمثل صغار با افراد نوع بشر میشود جلو گیری کنند البته همه کس تصدیق خواهد کرد که این فکر عالی و خوبی است و هیچ ماقالی نباید این مقصود عالی را تکذیب کند چون مرام مقدس و فکر بزرگی است که ملل دنیا در یک مجمع و مجلسی نماینده داشته باشند و در آنجا نمایندگان دول بانفاق یکدیگر از تجاوزاتی که از ملل بزرگ نه ملل صغار یا از افراد بشر به هم دیگر میشود

جلو گیری کنند البته خبلی خوب است ولی مقصود بنده این است که این جامعه و مجمع او نیست نه اینکه بگویم او بد است خیر این جامعه آن جامعه نیست زیرا امروز ملل بزرگ دنیا وقتی شمرده میشوند مرکب از چند دولت بزرگ است ملت آلمان - ملت آمریکا - ملت بزرگ روسیه ملت انگلیس - ملت ژاپون - ملت ایتالی اینها دو قسمت شده اند و یک قسمت آنها این جامعه را تشکیل داده اند که متفقین هستند و قسمت دیگر هنوز شرکت نکرده اند حالا چرا شرکت نکرده اند بنده آنچه تصور می کنم این است که اساس این مجمع اگر چه موجب یک فکر عالی بوده و اساس از ویلسن پیدا شده است ولی از این جامعه دول متفقین یک نتیجه برای خود گرفتند و مقصود شان این بود که بنام جامعه ملل آن غنائمی را که در این جنک بدست آورده اند و استفاده هائی که از جنک بین المللی نموده اند آنها را بنام جامعه بتوانند نگاهداری کنند و مقصود این جامعه خدش بعالم بشریت نیست و مقصود این جامعه جلو گیری از تعدیات ملت بزرگ نسبت بمثل صغار نیست فقط حفظ منافع و غنائمی است که در اثر جنک بین المللی بدست آورده اند و بس حالا دلیل بر این مطلب چیست؟ بقیه بنده مراجعه به همین عهد نامه کافی است که این مطلب را ثابت نماید چنانچه ملل بزرگ دیگر که داخل در این جامعه نشده اند که یکی از آنها آمریکا است حس کردند و این مطلب را درک کردند و با اینکه ویلسن مؤسس این فکر و مقصود بود وقتی مراجعت بآمریکا کرد ملت آمریکا چون ملت حساس و عالم و بیداری بودند حس کردند که متفقین از پیشنهاده ویلسن می خواهند استفاده کنند این بود که ویلسن اعتراض کردند که در این روبه خطا کرده و این تمدنامه را که ویلسن امضاء و تصدیق کرده بود تعرض کردند که چرا امضاء کردی . و با ویروست کردند که توجه حق داشتی یک ملت بزرگ را مثل ملت مصر که امروز یک ملت زنده است تصدیق کنی در تحت قیمومیت امپراطوری انگلستان باشد اشکالات دیگر هم در این باب داشتند فقط باین نظر نبود که حضرت والا فرمودند اختلافات یارتی و اختلافاتی که در داخله آمریکا تولید شده بود سبب شد که برای پیشرفت مقاصد خود خواستند بحالات و مقاصد دیو ل سن را رد کنند و مقاصد خود موفق شوند خیر فقط این نبود . ملت آمریکا

حس کردند این جامعه که امروز تشکیل شده جامعه بین المللی نیست مقصود استفاده است که ملل بزرگ متفقین دارند بخواهند از جامعه بنمایند این بود که مجلس سنای آمریکا معاهده و رسای را رد کرده و امضاء نکرد .

نصرت الدوله مخبر کمیسیون - خیر رد نکرده است اینطور نیست .

حاج شیخ اسدالله - چون دیدند یک تجارواتی در آن عهد نامه ملل متفقین بر ملت آلمان و بر ملل دیگر میبایند که خیلی طاقت فرسا است و ملت آمریکا زیر بار این تعیلاتی که متفقین کرده بودند نرفت این بود نظریه بنده که امروز هم عرض کردم حال دلایلی که بر صدق هرا یض خود دارم که این جامعه حافظ ملل صغار نیست و حاوی صدق هرا یض بنده است چه چیز است ؟ بعضی از مواز این تمدنامه و بعضی مطالب تصریح دارد و بعضی از عملیات این جامعه هم کاشف از صدق هرا یض بنده است در این عهد نامه اظهار می کنند مللی که داخل در این جامعه شده اند سیاسی اورا نماید و هیئت اجرائیه این جامعه که مرکب از چهار نفر نماینده بزرگ دول متفقین خواهد بود مأمور اجرای این مقصد است که بهر وسیله که میتواند آن ملتی را که در این جامعه وارد شده محافظت کنند بنده در مورد خودمان یعنی ایران آرزو عرض کردم از طرف گیلان یک تجارواتی بملت ایران شد اتفاقات روزگار هم بنده را در آن زمان بآن سامان انداخته بود تمام قوای که دولت انگلیس در شرق و غرب ایران داشت و بدین حق قشونش را در داخله مملکت ما نگاه داشته بود که این حق را مطابق این تمدنامه نداشت و برخلاف این عهد نامه قشون خود را در ایران نگاه داشته بود و یک قوای مهمی هم در رشت و انزلی داشت که خیلی قوای کافی بود و تویهای سنگین و مهمات زیادی داشتند مخصوصاً در انزلی سنگر بندی معظم و مهم کرده بودند مقارن طلوع صبح بود بنده خود بیدار بودم صدای توپ دریائی بلند شد گلوله اول وارد شد بغازیان انزلی و دیوار گمرک را خراب کرده و همینطور دوسه چهار گلوله دیگر و به مجرد اینکه صدای توپ دریائی بلند شد در مقابل این صدا و حملات بدون اینکه یک گلوله توپ از طرف قشون دولت امپراطوری انگلیس که حافظ استقلال ما بود ...

نصرت الدوله - حافظ استقلال یعنی چه ؟ کی این حق را بآنها داده بود .

حاج شیخ اسدالله - موافق این تمدنامه که خودش امضاء کرده و تمعهد شده بود جلو گیری از تجاوزات خارجی در خاک ایران بنماید یک گلوله هم استعمال نکردند و فوراً عقب نشینی اختیار نمودند و مراجعت کردند و همین قسم تجاوزات زیاد شد تا وقتی که کم کم قزوقین را تهدید کردند دولت وقت بقوریت خودش شروع کرد با اقدامات اساسی و نماینده بسکو فرستاد و اساس معاهده روس و ایران را ریختند و روابط حسنه برقرار شد و خود دولت و ملت ایران موفق

باصلاح و رفع این مفاسد شدند حضرت والا میفرمایند در آن موقع خودم مأموریت داشتم و در جامعه بین المللی بر حسب نمایندگی که از طرف ایران داشتم تمام تصدیق می کردند و اظهار تأسف نمودند اما نتیجه این تأسف چه بود ؟ هیچ فقط گفته شد بیچاره ایرانی ! بدبخت ایرانی حق دارد مظلوم است ! فقط غیر از اظهار تأسف ما چیز دیگری مشاهده نکردیم آیا این کافی است ؟

اگر تمهد می کنند اشخاصی که در این جامعه هضویت پیدا کرده اند اورا نگاهداری کنند و حتی در مواقع لزوم قوای حربیه استعمال کنند آنوقت این (بیچاره ایرانی مظلوم است . حق دارد) کافی نیست اگر نتیجه گرفتن از این هضویت فقط همینقدر باشد که اظهار تأسف کنند هیچ لازم نیست کسی برای ما تأسف بخورد .

ملت ایران باید استقلال خودش را حفظ کند و خودش باید خود را اداره کند . ما توقع نداریم استقلال مارا آجا حفظ کنند و با مسامحت کنند . اما ما استدعا می کنیم و تمنا می نمائیم اخلال در کار ما ننمایند و در امورات داخلی و خارجی ما دخالت نکنند ، ما یک ملتی هستیم که خیال جنک نداریم و با تمام ملل دنیا نظر دوستی داریم ماملت فقیری هستیم و میل داریم که با تمام ملل دنیا روابط دوستانه داشته باشیم ؛ همینقدر می خواهم مارا بحال خودمان بگذارند ، من نمی توانم یعنی مصالح مملکت بن اجازه نمی دهم بگویم آنچه را که امروز همین ملت بزرگ در داخله مملکت ما وارد می کنند ؛ بابا نه مسامحت با ما بکن نه تحریکات بکن همین ملت و دولت باین کوچکی قادر است داخله خود را امنیت بدهد اما اگر بگذارند ، عرض کردم مصالح مملکتی اجازه نمی دهد آن عملیاتی را که امروز دارند در داخله مملکت ما بکنند بگویم و برای اینکه خارج از نزاکت نشده باشم از این مطلب میگذرم ولی عرض میکنم برای اینکه کناره گیری از هضویت این جامعه بین المللی بکنیم همین اصل بیست و دوم عهد نامه کافی است زیرا تمام مقصود از تشکیل این جامعه تمام مقصود از دعوت سایر ملل بموافق خودشان برای اجرای همین اصل بیست و دوم است که اغلب از ممالک ضعیفه را که تحت العمایه یا جزو مستقلکات خود قرار داده ملل دیگر هم تصدیق کنند و من بکنفر که نمی توانم تصدیق کنم مثلاً می گوید ممالکی را که از امپراطوری عثمانی مجزی شده اند چون خودشان می توانند خود را اداره کنند بآنها استقلال داده شود . آنهایی که از دولت عثمانی مجزا شده اند بنظر من است ، حجاز است ، شامات است ، مصر است ؛ حالا میخواهم ببینم به آنها چه استقلالی داده اند ، آیا این استقلال استقلالی است که در بین النهرین با عراب بیچاره داده شده است و این همه فجایعی که نسبت با عراب بدبخت نموده اند معنی استقلال است ؟ یا آن استقلال که بمصری های بدبخت داده اند ؟ که هر کابینه را که خود انگلیس هادر داخله مصر تشکیل می دهند بقدری بآنها فشار میآورند که همان کابینه عاجز میشوند و واستعفا میدهند .

مثل اینکه همین چند روزه کابینه آنجا استعفا داد و چون نتوانست خواهش آنها را انجام دهد . یا آنکه مثل شامات که صد و پنجاه نفر را بالای دار می کشند در حالتی که بیچاره ها تقصیری نداشته اند جز اینکه فقط استقلال می خواهند . این است معنی استقلال ؟ این استقلالی است که باین بدبخت ها مطابق این تمدنامه داده اند و هر روزه ده ، پانزده نفر را بدار می کشند و آنوقت می گویند ما بآنها استقلال دادیم . بلی باید نصایح دولتی را که مناسبات جغرافیائی تقاضا دارد یعنی نصایح یک دولت تربیت شده را بپذیریم ولی نمیدانم نصایحی که نوشه شده چه خبر است و تا چه حد میرسد آیا تا این حد خواهد بود که تصدیق کنیم بکنفر از داخله ممالک مجزی شده از عثمانی اظهار آزادی نکنند یا آمریکاییهای بیچاره یا نسبت بآن استرالیای بیچاره که خود آنها تصدیق دارند قابل استقلال هست و به آنها نمیدهند در حال به آنها کار نداریم و وارد می شوم بممالک اسلامی که از عثمانی مجزی شده اند بنده که تصدیق نمیکنیم چون ورود بجامه تصدیق به تمدنامه است و تصدیق به عهد نامه تصدیق باین است که ملل اسلامی در تحت قیمومیت آنها باشد این است که بنده نمی توانم این تمدنامه را قبول کنم که ملت ایران هم جزء آن جامعه ملل شود و برای استقلال همان یک ماده یعنی ماده دهم کافی است در آنجا بما چه میدهند استقلال داخلی و خارجی العمدالله که داشتیم و محتاج نبودیم که بسا بدهند . این ماده میگوید مللی که در این جامعه داخل هستند استقلال داخلی و سیاسی به آنها داده میشود

قدیر - غیر محترم شمرده میشود **حاج شیخ اسدالله** - بلی در هر صورت بسیار خوب محترم شمرده می شود . مثلاً می گویند مللی که هضویت دارند و در جدول نوشته شده است استقلال آنها محترم شمرده میشود اول امپراطوری انگلستان و کانادا که باو استقلال داده شده است و استقلال او محترم شمرده می شود و افریقای جنوبی **مخبر** - بست دولت مستقل داخل نیستند **حاج شیخ اسدالله** - آنها عضو اصلی هستند که در این جامعه هضویت دارند بنده می نویسد هندوستان و زلانند جدید و استرالیا و افریقای جنوبی تمام اینها در جامعه نماینده دارند و هضویت دارند و از ادواض اولیه هستند آیا استقلال داخلی اینها را متفقین محترم شمرده اند آیا انگلستان بآنها استقلال داخلی داده است آیا میدانند بآنها چطور معامله میکنند آنوقت ما توقع داریم از این ماده ده استفاده کنیم آخر ما چه استفاده میتوانیم بکنیم حالا از این مطلب هم میگذریم و داخل مطلب دیگر میشود در اصل هشتم نوشته است اعضای جامعه تصدیق مینمایند که حفظ صلح تقلیل تجهیزات نظامی ملی را ایجاد میکند

آنوقت برای اجرای این مقصود در واشنگتن یک کنفرانس تشکیل میشود و نمایندگان جمیع ملل را برای تقلیل تجهیزات دعوت میکنند آنوقت آقایان میگویند تقلیل تجهیزات خیلی خوب است اما برای

مخالفتین ما خوب است و باید اجرا شود ولی نسبت به انگلیس و فرانسه نباید اجرا بشود آلمان باید خلع سلاح بشود کشور روسیه هم نفس نکشد و همینطور تمام دولی که مخالف ما متفقین بوده اند فشار وارد میاورند که خلع سلاح بشوند و تقلیل تجهیزات نمایند ولی در مورد خودشان میگویند مصالح عمومی تجویز نمیکند که تجهیزات ما کم بشود بلکه تمام ملل اجازه میدهند که زیاد بکنیم برای حفظ تجارت دنیا برای حفظ دریاها لازم است آیا معنی تقلیل این است بنده که اینطور نمیدانم و عقیده ام این است که از این جامعه بانظور ما نمیتوانیم استفاده کنیم و همچنین می گوید در موقعی که جنک بین دولتی واقع شود تماماً خود را مکلف می دانند که جلو گیری از جنک و زد و خورد بنمایند .

یونان یکی از مللی است که در این جامعه هضویت دارد و نماینده او هم بموجب دعوت در آن جامعه وارد شده .

وقتی که یونان بملیون عثمانی غلبه میکند و پیشرفت می کند جامعه اظهار می کند بلی ما بی طرف هستیم دخالت نمیکنیم ولی وقتی که عثمانی ها از یونان جلو گیری میکنند آنوقت می گویند این جنک را باید خاتمه داد و در لندن کنفرانس صلح برای اصلاح بین یونان و عثمانی تشکیل می دهند و می گویند باید میاجی گری کرد و فیابین را اصلاح داد و همچنین راجع باختلافات آلمان و لهستان در سلیزی رجوع می کنند بآراه عمومی وقتی که آراه برله آلمان در می آید آنوقت شروع بکشمکش و اختلافات میکنند و بالاخره حل قضیه را بمنافع فرانسه و انگلیس خاتمه می دهند و آن آراه را کان لم یکن فرض می کنند و بعد تأثیری بآراه نمی دهند بهر حال معایب ورود باین جامعه بسیار است و بنده استفاده را از دخول باین مجمع بنظر نمی رسد .

این است که بنده ورود در این جامعه بخصوص را هیچ صلاح نمی دانم مگر وقتی که جامعه بین المللی تشکیل شود و همه ملل بزرگ دنیا در آن مجمع نماینده داشته باشند و شرکت نمایند یعنی مللی که مختلف المنافع باشند نه متفق المنافع . دول عظامی که حالا هستند دول مشترك المنافع هستند و هیچوقت دست از منافع یکدیگر نمی کشند و ملل ضعیفه در مقابل آنها ابدأ استفاده نخواستند نمود ولی وقتی ملل بزرگ مختلف المنافع شرکت بکنند و ممالک ضعیفه از آن اختلافات بتوانند استفاده کنند ولی این ملل امروزه مشترك المنافع هستند و هنوز آن موقع نرسیده که ملل ضعیفه هم بتوانند استفاده نمایند این است که بنده دخول ملت و دولت ایران را در این جامعه ملل صلاح نمی دانم .

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله در اول نطق خودشان فرمودند که شاید مقاصد خود را بد تعبیر میکنند .

آن عبارتی را که راجع بحفظ استقلال مملکت نسبت بدولت انگلیس فرمودند اشتباه فرمودند و مقصودشان اشاره باصل دهم بود و سکتة لسانی برای ایشان دست داد و بطور اشتباه عبارت را اینطور ادا نمودند .

بنده که این مقصود مقصود عالی نیست و بر فرض اینکه هیچکس در دنیا با این خیال نبوده و هیچ کتبی هم در این باب تدوین نشده باشد یونانی های قدیم هم در این خیال نبوده اند و این فکر همین امروز ایجاد شده باشد بنده تکذیب نمی کنم و نمی گویم این فکر عالی وقتی وجود خارجی پیدا کند

بنده که این مقصود مقصود عالی نیست و بر فرض اینکه هیچکس در دنیا با این خیال نبوده و هیچ کتبی هم در این باب تدوین نشده باشد یونانی های قدیم هم در این خیال نبوده اند و این فکر همین امروز ایجاد شده باشد بنده تکذیب نمی کنم و نمی گویم این فکر عالی وقتی وجود خارجی پیدا کند

(عموماً تصدیق نمودند)

رئیس - آقای سردار معظم خراسانی

(اجازه)

سردار معظم - اگر چه توضیحاتی که شایسته

نصرت الدوله مغیر کمیسیون خارجه در جلسه گذشته با یک بیان فصیح و بلیغ فرمودند تصور میکردم دیگر ما را مستغنی از مخالفت خواهد کرد ولی باز می بینم قضایا تکرار می شود و همان جواب ها را باید داد و چون یقین دارم که مغیر معترم قبول زحمت خواهند فرمود و بعد از بنده مفصل تر بیان خواهند فرمود لهذا بنده باختصار میگویم

اولاً آن چیزی و آن قصدی را که بنده مقدماً یادداشت کرده بودم آقای رئیس متذکر شدند و تصحیح فرمودند چون مکرر در یشت تریبون گفته شد که یک دولتی استقلال داخلی بیا می دهد یا استقلال ما را ضمانت میکند

بعهدا که ما استقلال داریم و ضمانت هم لازم نداریم و معتاد نیستیم از طرف کسی با استقلال داده شود

(گفته شد صحیح است)

مسئله دیگر اینکه مثلی آوردند و آن این بود که بعضی از ممالک هنوز عضویت جامعه را نپذیرفته اند من قبیل از اینکه به دلایل موافقت خود وارد بشوم عرض می کنم که ملل عالم در حل مقدرات خود نباید مقلد صرف باشند زیرا زندگانی اجتماعی هر یک از ملل عالم را عللی تنظیم می کند که شاید آن ملل در ملت دیگری موجود نباشد و اینکه یک مملکت داخل در جامعه ملل نشده دلیل مکنی نیست که ملت ایران هم در جامعه ملل داخل نشود خوب است بعد از این مخالفت عضویت ایران در جامعه ملل باین دلیل متوسل نشوند آقای حاج شیخ اسدالله مطلب را طوری عنوان فرمودند که یک جنگ بین المللی باین عظمت که چندین سال طول کشیده هیچ وجود نداشته و تازه امروز یک جامعه تشکیل شد که دنیا را تقسیم کند

و بخورد و ایشان فراموش فرموده اند که جامعه ملل یگانه نتیجه جنگ بین المللی است اگر چه جنگ بین المللی اثرات بد زیاد داشت ولی نتایج خوبی که داشته همین جامعه ملل است و بعد از این مسئله را ثابت خواهم کرد تقسیمات و تغییراتی که در دنیا پیش آمده است هیچ از این نقطه نظر نیست که یک مجسم پیدا شده است که اسم خود را جامعه ملل گذارده و تصرفات در املاک غیر می کند خیرا اگر این جامعه هم تشکیل نمیشد همان چیزی که تا بحال مقدرات نوع بشر را حل می کرد یعنی قدرت و غلبه در مرحله اخیر هم بالاخره کار خود را کرده و آن کسی که غالب شده است نسبت به مغلوبین اراده خود را بوقوع عمل آورده است و قبولانده اند اعم از اینکه جامعه ملل تشکیل میشد یا نمیشد و جنب مستطاب عالی و بنده موافقت می کردم و یا نمی کردم نتایجی که از جنگ بین المللی حاصل شده است اعم از اینکه غلبه باشد یا صحیح باشد تغییر پذیر نیست و مخالفت من و شما قادر نیست با آنها تغییر بدهد اصلاً جامعه ملل هم قادر بتغیر آنها نیست بنده عرض کردم جنگ بین المللی نتایج بدی داشت و محتاج بگفتن نیست

خونها ریخته شد قتلها واقع شد و بالاخره قوای که ممکن بود صرف ترقی نوع بشر بشود صرف تغییر نوع بشر شد ولی با همه اینها یک نتیجه خوبی جنگ بین المللی داد و آن این بود که نوع بشر دید و فهمید که این طریقی که قزاقهای متوالی برای رفع این اختلافات متوسل بآن میشد یعنی زور و شمشیر خوب نیست و یک مرتبه دیگر نوع بشر بواسطه گرانی قربانی هائی که داد متنبه شد و دید موقع فرارسیده که غیر از شمشیر و زور راه دیگری برای حل قضایا پیدا کند و این اولین قسمی است که نوع بشر در این راه بر داشته است که غیر از شمشیر و زور یک راه دیگری برای حل اختلافات خود اختیار کند البته از این آرزوی مقدس و پاک حرص و آرز و طمع ورزی که در دنیا بوده است ممانعت میکرد و بدبختانه تا بحال هم ممانعت خود را مرتفع نکرده است و قبل از جنگ هم یک قدم برای این مقصود برداشته شد که آن کنفرانس کنفرانس لاهه بود اگر چه قدم کوچکی بود اما قدمی بود بطرف مقصود ولی جنگ بین المللی که واقع شد و تمام ملل عالم اهم از اینکه داخل جنگ بودند و یا نبودند صدمه آنرا دیدند و قربانیهای زیاد و خسارات فوق العاده متحمل میشدند بالاخره باین خیال افتادند که تصمیم بگیرند حتی الامکان متوسل بشمشیر و زور نشوند و اگر بعضی متوسل شوند یک مدافع و هوائی ایجاد کنند و خود را ملتمس بآن موانع نمایند که صلح عمومی کمتر متزلزل شود و خونریزی و جنگ در دنیا کمتر تولید شود این مقصود مقدس بشر بقلب جامعه ملل ریخته شد موسسین او کسی بود کار ندارم

بهر حال این یک مؤسسه خیلی خوبی است که متافع آن شامل تمام نوع بشر میشود از این نقطه نظر من موافق هستم که ایران در جامعه ملل عضویت داشته باشد بعضی را عقیده اینست که بعضی دول این مؤسسه را فقط برای تقسیم قنائمی که از جنگ تحصیل کرده اند ایجاد نموده اند ولی با اینکه این نظر مخالف عقیده من است آیا خود همین تصور ما را برای محفوظ ماندن حقوقمان مجبور نمیکند که در این جامعه داخل شویم عقیده بنده این است همین دلایلی که شما اقامه فرمودید ما را الزام میکند که عضو این جامعه باشیم زیرا بر فرض اینکه این جامعه متعددی هم باشد نظر باینکه اصل دهم تعهدنامه میگوید که جامعه ملل استقلال اعضاء جامعه را معترم بشمارد برای جلب همین منفعت جنامالی که جامعه را متعبدی میدانید باید زیاد تر شایق باشد که ایران جزء جامعه ملل باشد اگر مثل من خوش بین بودید و خیال میکردید کلیه نوع بشر از برای ترقی و تکامل خود بطرف صلح و دوستی میروند ممکن بود بگوئید در هر حال حقوق ما محفوظ است و فعلاً ایران محتاج نیست داخل جامعه شود اما وقتی که این نظر را نداشته باشید و نظر دیگری داشته باشید همان نظر شما را و ادار عضویت ایران در جامعه ملل مینماید بعلاوه این نکته را باید مسیوق باشید که دولی که در آن زمان در جامعه ملل قبول عضویت نکرده اند و اسمی آنها ذکر نشده است نه این بوده است که خودشان اظهار میل نکرده اند خیر بلکه هنوز نتایج جنگ بین المللی تمام نشده و هنوز پاره شرایط که لازمه صلح

قطعی بوده اجرا نشده بود باین جهت آنها را از قبول عضویت در جامعه ملل محروم کرده اند بهترین دلیل من این است که دولت اطریش که اسم او در این کتابچه نیست و سابق بر این جزء جامعه نبوده است سالها عضویت دارد یقین بدانید که در آتی نزدیک برای اجرای این نیت مقدس بشریت تمام ممالک عالم همین قدر که روابط خصوصی بین آنها برقرار میشود متدرجاً قبول این عضویت را خواهند نمود و بالاخره نمایندگان خود را در این جامعه ترگزینند بنا بر این تصور میکنم وظیفه تمام ما است موافقت بکنیم ایران که یک عضو کهن سال بشریت است عضو این جامعه ملل بشود در هر صورت من یک دلیل قوی ندیدم که در ذات ایران از این قدم خیرخواهانه صرف نظر نماید و از عضویت جامعه ملل منصرف شود

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی

(اجازه)

شیخ الاسلام - همه آقایان نمایندگان میدانند که بنده کمتر اوقات پارلمانرا اشغال کرده ام حالا هم من دانم هر ایضی میکنم مقید فایده نخواهد شد چه به عنوان سخن و خلاق کلام حضرت ائمهس والا آقای مغیر در مقابل بنده نشسته اند ولی چون کاملاً با عجله بگذاشتن تعهدنامه جامعه ملل از مقام مقننه مخالف هستم و هر قدر هم با سیاستمداران عظام صحبت کرده ام متقاعد در ترک ممانعت نشدم ناچارم چند کلمه عرض بکنم و بهترین وسیله این است که اولاً از فرمایشات جلسه قبل آقای مغیر که دلالت بر اطلاعات وسیعه ایشان میبود استفاده کنم آقای مغیر معترم تصدیق فرمودند که دولت اتانزونی تا کنون داخل این جامعه نشده است و مستر بولسن رئیس جمهوری امریکا برای انعقاد یا قبول این تعهدنامه مورد تعرض ملت امریکا واقع شده است و در نتیجه منجر بتغییر رئیس جمهور شده است حالا فقط اعتراضات راجع باصل دهم بود و یا مطالب و نظریات دیگر معلوم نیست و حقیقتاً این امور از طرف اخبار معلوم نمیشود در این صورت از آقایان مغیر معترم و اعضاء کمیسیون خارجه سؤال می کنم که دولت و ملت بیدار آمریکا که سلسه جناب انقراض این جامعه بوده اند و اسم آنها نخستین اسمی است که در اعضاء اصلی جامعه ملل ثبت شده و تمام منافع این جامعه را از برای بشریت میدهند و تمام آن یکصد جلد کتاب که آقای مغیر فرمودند در این باب تصنیف شده دیده اند تا کنون نماینده آنها داخل در این جامعه نشده است و در قبول آنها این تعهدنامه را معلوم نیست ما که امک دولتی هستیم ضعیف و نسبتاً کم اطلاع باعث عجله ما بر گذاشتن این تعهدنامه از مجلس شورای ملی چیست و اما تفصیلی که آقای مغیر راجع باقداماتی که در سال قبل در هیئت اجرائیه جامعه فرموده اند که ذکر نمودند و اجرای مفاد اصل هم واصل یازدهم را نسبت بحوادث انزلی و گیلانات تقاضا فرموده بودند و بالاخره بواسطه این که جامعه و هیئت اجرائیه نفع کاملی نگرفتند و متقاعد بخدمت اجرا شده بودند خدمت آقایان یادآوری میکنم که آبانضج جامعه و هیئت اجرائیه باندازه هم نبوده است که اجرای این دو اصل راجع بقشون همدان الی کرمانشاهان الی قصر

شیرین بشود که او برای بهانه هم باشد گفته نشود که اگر قشون از قصر بهمدان نبود حوادث گیلانات واقع نمیشد و این اقدام در واقع از اقدامات متقابل بوده و نیز یاد آوری میکنم که آیا مفاد این جمله در صفحه سیزدهم در اصل شانزدهم وسط سطر دوم الی بعد نوشته شده است و همچنین بیکدیگر تقریب مینمایند برای مقاومت بهر اقدام مخصوصی که بر ضد یکی از آنها از طرف دولتی که تعهد نموده است بعمل می آید آیا مفاد این جمله راجع بقشون از قصر الی همدان مجری گردید اینچنین نکته را تذکر بدهم و آن این است که بنده فعلاً در کلیات این تعهدنامه صحبت میکنم ولی بیکدسته دلایل بنده اصولی از این تعهدنامه است برای استدلال بیکدیگر یکی اشاره می کنم چون دلیل عمده است و این داخل شدن در جزئیات نیست بلکه بیان دلیل است بعلاوه بقیه بنده هم عرض صحبتی در این تعهدنامه دارد باید در شرح کلیات بیان کند والا چنانچه در اصل اول ذکر شده بلک حرف آنرا نمیتوان تغییر داد باین حال صحبت کردن در جزئیات چه فایده دارد اصلاً و اساساً یا باید این تعهدنامه را قبول کرد یا باید رأی بقسم دیگر داد استدلال آقای مغیر هم در جلسه قبل باصل دهم تأیید میکنم این نظر بنده را بعد از ذکر این مقدمه عرض میکنم اصل هشتم این تعهدنامه برای امضای مضر است چه روح این اصل منع از تجهیزات ابتدائی است بواسطه آنکه تمام راجع به تقابل تجهیزات است و این منع موافق صلاح حال امرورزی مانیست اصل نهم مضر است چه مطابق این اصل ممکن است طوری قشون ما محدود شود که شایسته حال ما نباشد اصل دهم مضر است با اینکه ظاهر آن برای ما خیلی مشعشع و روشن است ولی بنده تصور میکنم ممکن است در موردی از هجوم گروهی از یک طرف بعنوانی و گروه دیگر از طرف دیگر بالدرما یا مال شویم عبارت اصل هجدهم خیلی بیچیده است که نوشته شده است از این بعد هر عهدنامه و یا تعهد بین المللی که یکی از اعضاء جامعه متعقد نموده است باید بفوریت به نیت دارالانشاء رسیده و بوسیله همان اداره با سرعت وسایل طبع انتشار یابد هیچ یک از این عهدنامه ها و یا تعهدات بین المللی قبل از ثبت گردیدن لازم الاجرای نخواهد شد اولاً معلوم نیست که مراد معاهدات بعد از این است یا معاهدات گذشته را هم شامل است اگر چه در اول دارد از این بعد دولی بعد دارد که یکی از اعضاء جامعه متعقد نموده است گذشته را میسراند و ممکن است این اصل را این قسمت معین کرد که بعد از این هر قسم عهدنامه که راجع بیکدیگر از اعضاء باشد چه از گذشته باشد چه از آینده باید به نیت دارالانشاء برسد و معلوم نیست اگر بفوریت به ثبت برسد چه خواهد شد و معلوم نیست گوی باید به نیت برساند و طبع کند و مسئول این عمل کی است چیزی که معلوم است این است که قبل از ثبت لازم الاجرای نیست خوب بعد از تصدیق این تعهدنامه خواستیم که یک معاهده مهم فوری بایک دولتی متعقد کنیم همت هم کردیم که برویم ژنو اقدام در ثبت و طبع هم کردیم یک وسیله ثبت نشد آن وقت چک کنیم تا یک سال که هیئت اجرائیه متعقد شود آنهم نشد صبر میکنیم تا جامعه که معلوم نیست چند سال یک

مرتبه متعقد میشود متعقد شود این هم کار شد که یک ملتی بدست خودش این قسم خود را محدود کند آنهم بر فرض که مفهوم عهدنامه های آینده باشد و حال آن که چنین نیست البته آقایان در اصل بیست و دوم کاملاً دقت فرموده اند بنده تصور میکنم تمام فرازهای این اصل برای ایران مضر است اما فراز اول وسط صفحه ۱۵ اول اصل که نوشته شده است (در مورد اراضی یا مستعمرات که در نتیجه جنگ اخیر در تحت سلطه ممالکی که قبلاً بر آنها حکم روانی داشته اند خارج گردیده تا اول سطر دوم صفحه شانزدهم که نوشته شده است) (بسمت دولت مأمور و بنام جامعه ملل اجرا خواهند داشت کیفیت مأموریت بر حسب میزان ترقی موقعیت جغرافیائی اوضاع اقتصادی و سایر خصائص دیگر ملتی که تحت قیمومیت واقع میگردد و مقایرت است) دولت ایران از اول جنگ تا آخر جنگ کار بکار می نداشت و دخالتی نکرده و ببطرف صرف محض بوده حالا بیاید مالکیت و قیمومت را برای اقوامی چند که سابقاً جزو مملکت بوده و بعد جزو مملکت دیگری شده اند تصدیق و تثبیت نماید بچه چوه شایسته نیست و اما فراز (پاره اقوامی که سابقاً جزو مملکت امپراطوری عثمانی بوده اند در سطر چهارم صفحه شانزدهم الی در نظر گرفته شود) تصدیق مینماید صحت و حقانیت مجری شدن اقوامی را از امپراطوری عثمانی و در خور ایران و ایرانی مسلمان نیست که چنین تصدیقی بر علیه دولت دوست همکیش خود بنماید و شاید این تصدیق منافی باشد با اینکه فعلاً دولت ایران هیئتی را برای تمدید معاهدات با دولت عثمانی اجرام داشته است و نیز این فراز تصدیق مینماید قیمومت را برای اقوامی و اینهم مناسبت ندارد و اما فراز (میزان شدن و ارتقاء ملل دیگر خاصه ملل افریقای مرکزی) الزام مینماید که دولت مأمور تعهدا داره آن حدود را بنماید (وسط صفحه ۱۶ الی در این مسائل حکم خواهد شد) که وسط صفحه ۱۷ است) این ملل دیگر که در اینجا ذکر شده چه مللی هستند در کجای دنیا هستند چند ملت هستند چه می کنند وضعیت آن ها چیست که بیائیم قیمومت را برای آنها تصدیق کنیم و آنها را از ساختن قلاع نظامی ممنوع بداریم و تعلیمات نظامی بالاتر از پلیس شدن را از آنها مضایقه نمائیم و هکذا ملت افریقای مرکزی را ما چه میدانیم که کسی و چقدر و دارای چه وضعیت هستند که بیائیم مراتب فوق الذکر را درباره آنها قائل شویم و هکذا افریقای جنوب غربی و جز ایرجنب اقیانوس کبیر که بیائیم جزو شدن بدولی را درباره آن ها نافذ و مجری بداریم

فراز آخر اصل بیست و چهارم اول صفحه نوزدهم که مینویسد (هیئت اجرائیه میتواند تصمیم نماید که مصارف هر دائره و کمیسیون را که تحت اقتدار جامعه است جزو مخارج دارالانشاء قرار دهد) ممکن است در نتیجه عملیات این فراز یک مخارج فوق العاده علاوه بر مخارج اصلی که شنیده ام سالی شصت هزار تومان می شود برای این مملکت و این ملت فقیر فراهم شود در اصول دیگر هم هر قدر بنده دقت بکنم متناعی از برای ایران نفعیم داشته باشد سوای

محدودیت و سلب اختیارات
مخبر - آقای حاج شیخ اسدالله در شروع ابتدا کرات اظهاراتی فرمودند و بنده خیلی خوشوقت هستم که همکار معترم من آقای سردار معظم قسمت عمده جواب ایشان را دادند و بنده با کسالت و حال نزاری که دارم مجبور باطاله کلام نخواهم شد
فقط یک قسمت هائی که ایشان فرمودند فهرست نموده و بطور مختصر می خواهم هم مطابقت آنها را با واقع شرح دهم
اولاً مسئله شرکت داشتن دول را در جامعه ملل خیلی اهمیت می دهند در صورتی که عده دولیکه تا کنون داخل نشده اند فوق العاده معذور و گمان می کنم که در اروپا فقط آلمان و روسیه هستند و دولت آلمان هم فوق العاده مایل است عضویت این جامعه را قبول نماید ولی یکی از شرایط عهدنامه و رسای این است که مادام که او تعهدات خود را نسبت بخصایر ادا نکرده مانع از دخول او در جامعه ملل است مثلاً فرمودند مجلس سنا این مسئله را رد کرده است خیر اینطور نیست و مجلس سنا رد نکرده است
دیگر اینکه فرمودند دولت امریکا عهدنامه و رسای را امضا نکرده است ابتدا اینطور نیست بلکه امضاء کرده است و هنوز قشون و بیرون اتانزونی در حدود ما و راه رن با قشون متفقین نیست خوب است مادر این خصوص یک قدری بیشتر تحقیق بکنیم که تولید یک سوء تفسیراتی نشود
یک مطلب دیگری هم فرمودند و خیلی متشکریم که جواب آنرا هم آقای رئیس و هم آقای سردار معظم فرمودند و بنده فقط می خواهم یک قدری بیشتر خاطر آقایان را متذکر کنم که تعهدنامه جامعه ملل با عهدنامه و رسای جنگ بین المللی را خاتمه داده است یکی نیست راست است که در مقدمه این عهدنامه اسم آن عهدنامه برده شده است
راست است که این تعهدنامه در نتیجه وقایع جنگ تولید شده است ولی این عهدنامه عهدنامه صلح نیست و قایمی که در تمام دنیا اتفاق افتاده است بواسطه جنگ بوده است و هر دستور العملی که برای آن در عهدنامه و رسای معین شده هیچ ارتباط باین عهدنامه ندارد یعنی مسئولیتی بر اعضاء کنندگان آن از حیث تصدیق و قبول ندارد فقط یک چیزی هست و آن این است که این عهدنامه را برای تغییر نمودن وضعیت تهیه کرده اند ولی اگر در این عهدنامه نسبت بیک چیز هائی اشاره شده و یک قسمت هائی در آن ذکر شده و قسمتهای خوبی نیست و بواسطه قهرو غلبه و قدرت بوده است متأسفانه باید دانست که هنوز بزرگترین مؤثر در دنیا قهرو غلبه و قدرت میباشد این عهدنامه فقط برای دو چیز است یکی برای این است که نسبت باثراتی که این قهر و غلبه موجود کرده یک جلوگیری هائی بشود و یک صورت های بهتری بآنها بدهد این اصل بیست و دوم که اینقدر مذاکره می فرماید مؤسس این وقایع نیست میخواهد این وقایع را بیک صورتی ترمیم کند و الا اثری در وقایع گذشته ندارد

یك اشاره دیگری هم بمسئله ضمیمه اول مستعمراتی که در آنجا نوشته شده است فرمودند اولاً قسمت اول کلیه دولی هستند که در موقع جنگ دخیل بوده اند و تمام آنها را که ملاحظه می فرمائید دولی بوند که در جنگ بوده اند مستعمراتی هم که در آنجا ذکر شده مثل کانادا و استرالی و غیره جنگجو بوده اند و هلت اینکه آنها جزو امضاء کنندگان هستند همین است که داخل در جنگ بوده اند بملامه ملاحظه می فرمائید که در اصل اول می نویسد :

هر دولت یا مستعمره یا مستملکه که خود را آزادانه اداره می نماید و در ضمیمه اسم آن ثبت نگردیده در صورتی که می تواند عضو جامعه ملل بشود که دو ثلث اعضاء مجلس عمومی در قبول عضویت وی ولی دهند .

بنا بر این بعضی مستعمرات را از قبیل کانادا و استرالی و هندوستان که يك آزادی و استقلال های داخلی وسیع دارند و يك اقتدار تجارتي و مادی فوق العاده در دنیا پیدا کرده اند و از آنها نمیتوانند صرف نظر کنند خواهی بود معلوم نمایند ولی نتیجه که از بودن آنها آقای حاج شیخ اسدالله می خواستند بگیرند وارد نیست و يك مسئله دیگری فرمودند بنده یادداشت کرده ام و بایستی جواب بدهم

اولاً این تمهیدنامه جامعه ملل برای موقع صلح نوشته شده و وقتی این تمهیدنامه نوشته شد و امضاء شد خیلی ها معتقد بودند که جنگ تمام شده ولی البته اگر جنگ تمام شده بود فوراً در يك دوره هادی صلح داخل شده بودیم تا امروز که دوسال می گذرد می توانستیم از يك همچو جامعه يك اثراتی دیده باشیم و اقداماتی که میکردند کمتر در تحت نظر دقت و تنقید قراردهیم تا آن وقت بتوانیم حکم کنیم که آیا این جامعه ملل آن جامعه که آقای حاج شیخ اسدالله میفرمایند هست یا خیر ؟

ولی این را نباید فراموش کنیم که جنگ هنوز خاتمه نیافته است و ابدأ وضعیت دنیا وضعیت صلح هادی نیست .

پس عملیات و اقدامات و قوای این جامعه و چرخیدن کلیه چرخهای معظم آن برای موقمی است که صلح هادی برقرار باشد باین ملاحظه کلیه عملیاتی که تا بحال جامعه کرده است شرق دست بوده است همین اندازه هم نبایستی انتظار داشته باشیم برای اینکه جامعه وقتی می تواند کار کند که با تمام ملل نسبت بجلو گیری از جنگ شرایطی برقرار کنند و روابط داشته باشد تا اینکه بتواند نسبت بیگدولتی بلو کوس تجارتي کند .

فرض فرمائید در دوسال قبل يك کسی بروسیه بلشویك طرف میشد و بهر جامعه می گفت من عضو جامعه ملل هستم آیا جامعه بروسیه چه می توانست بکند ؟ رابطه ایکه بروسیه ندارد که بلو کوس تجارتي بکنند فرض فرمائید ما بین یونان و ژاپون بافرانسوا انگلیس مثل اینکه نزدیک بود در مسئله سلیزی اختلافاتی پیدا شود آنوقت ما میتوانیم نتیجه عملیات جامعه را به بینم فراموش فرمائید نه آنروزی که جامعه تشکیل

شد و نه امروز در موقع هادی صلح نبوده و نیستیم معیناً جامعه عملاً کارهایی کرده است که بما ثابت می کند قدمهای بزرگی برای جلو گیری از اثرات سوء قهر و غلبه گذشته برداشته . آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند در کار ما اخلال می شود خیر آقایان باید در نظر بگیرند که فکر انفرادی یا فکر اجتماعی فرق دارد فکر انفرادی که يك ملت را تشکیل میدهد با فکر آن کسانی که يك اجتماع بین المللی را تشکیل میدهند فرق دارد این جامعه ملل برای پیش بینی زندگانی انفرادی نیست مخصوصاً يك قدمی است برای اینکه زندگانی انفرادی را بهم نزنند و يك زندگانی اجتماعی درست کنند در این صورت اگر باین نحوه از فکر مراجعه فرمائید دیگر نخواهند گفت که فلان شخص که در فلان جا بوده فلان موقع فلان تمهید را اجرا نکرد یا چه نکرد این تمهید تمهید اجتماعی است و بملامه همان موضوعی را هم که ایشان میفرمایند تعقیب کردن و تقاضا لازم دارد بلی اگر ما این عملیات را کرده بودیم و نتیجه حاصل نمیشد آنوقت حق داشتیم اعتراضاتی بجامعه ملل بنمائیم . حالا دیگر بعد از آن فرمایشی که آقای شیخ الاسلام فرمودند بنده فرصت ندارم چیزی عرض کنم فقط می خواهم قدری از ایشان گله کنم و شاید در عالم همکاری چیزی را که عرض میکنم يك نصیحتی باشد و آن این است که يك قدری سعی فرمائید که در ضمن کلام خود تصدیق يك چیز هائی را فرمائید . الحمدلله امروز تماشاچی در مجلس صکم است اگر تماشاچی زیاد بوده اینطور نتیجه میگرفتند که آقای شیخ الاسلام در بالای منبر نطق عملیات شمال را تصدیق میکردند . اینها خوب نیست بیاد کار می ماند در روزنامه هادرج میشود

شیخ الاسلام اصفهانی - بنده عرض کردم بهانه قرار ندهند تصدیق نکردم مخصوصاً نوشته ام که تغییر نکنند

مخبر - ایشان داخل رمواد شدند باصول این تمهیدنامه یکی یکی اعتراض نمودند اصل هشتم و نهم و دهم را مضر دانستند اصل هیجدهم را بداندستند بدو می خواهم عرض کنم که در اصل هیجدهم يك اشتباه طبعی پیدا شده است و باید اصلاح شود نوشته شده است از این بیم هر عهدنامه و پاتمه بین المللی که یکی از اعضاء جامعه معتقد نموده است غلط است (معتقد مینماید) صحیح است ولو اینکه این عبارت غلط بود اما اگر يك قدری باصول بعد مراجعه میفرمودند هم يك قدری این اشتباه ایشان رفع میشد و هم يك قدری امیدوار می شدند ملاحظه فرمائید این ماده را می خوانم اصل بیستم میگوید : اعضاء جامعه ملل این مقررات را ناسخ کلیه تمهیدات یا مقاولات ذات البنی خود که با مبدلول این مقررات مخالفت دارد شناخته و تمهید رسمی مینمایند که از این بعد هیچگونه تمهیدی را که با مباد مقررات حاضره مخالف باشد تقبل ننمایند . هر گاه قبل از دخول در جامعه یکی از اعضاء تمهیداتی مخالف با مقررات این تمهیدنامه تقبل نموده باشد مکلف است اقدامات فوری برای آزاد شدن از آن بعمل آورد

این ماده بظنر بنده خوب ماده ایست زیرا يك دولت های کوچکی که سرو کار با دولت های بزرگ دارند خوب است يك چنین تکیه گاهی داشته باشند که اگر تمهیداتی نسبت بآنها میشود بتوانند رفع نمایند اینککه بگویند قراردادهائی را که قبل از این منعقد نمودیم مجبور بودیم و مخالف این اصول است و آن ها را نقض کنند و باز بتوانند به تکیه این اصل از جامعه ملل بخواهند

که اصل نوزدهم را در باره آنها اجرا کنند که می گوید : مجلس عمومی میتواند گاهگاهی اعضاء جامعه را دعوت نماید که عهدنامه هائی که غیر قابل اجرا شده اند و همچنین در وضعیت بین المللی که ادامه آن موجب خطر برای صلح عمومی دنیا است تجدید نظر بنمایند این محسنات را اگر ملاحظه میفرمودید يك قدری شدت تنقیدات خود را نه نسبت بنده بلکه نسبت بجامعه ملل تخفیف میدادید در خاتمه بنده پیش از این توضیح را لازم میدانم و از طرف کمیسیون خارجه آقایان را دعوت میکنم که با حسن تلقی و امیدواری زیادی عضویت ایران را تصدیق نمایند و انشاءالله امیدوارم در آتیه استفاده های کامل از این جامعه و از عضویت خودمان در این جامعه بنمائیم

رئیس - تقریباً موقع رسیده است که چند دقیقه جلسه تعطیل شود مخالفی نیست ؟ (گفته شد خیر) (در این موقع آقایان نمایندگان از مجلس خارج و پس از نیم ساعت مجدداً جلسه تشکیل گردید) رئیس - بقیه مذاکرات راجع بتمهید نامه جامعه ملل را اگر آقایان موافق باشند بماند برای جلسه دیگر . (بعضی گفتند مذاکرات در کلیات کافی است) رئیس - گمان میکنم چون در این مسئله يك شور بیشتر نخواهد شد لازم است دوسه جلسه مذاکرات بشود دوقره مطلب دیگر هست یکی راپورت کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان است و دیگری راجع به راپورت کمیسیون عراض است و قرار بود جزو دستور شود . آقای رئیس الوزرا را هم برای مذاکراتی که در خصوص این راپورت خواهد شد زحمت دادیم و تشریف آوردند ولی آقای صمصام السلطنه پیشنهاد کرده اند این راپورت بماند برای جلسه بعد تا ایشان با آقای رئیس الوزرا يك مذاکراتی بکنند و اگر منتج به نتیجه نشد در آنی مطرح مذاکره شود در این صورت آقایان موافقت از دستور امروز خارج شود . مخالفی نیست ؟ (بعضی گفتند خیر)

دولتهای کوچکی که سرو کار با دولت های بزرگ دارند خوب است يك چنین تکیه گاهی داشته باشند که اگر تمهیداتی نسبت بآنها میشود بتوانند رفع نمایند اینککه بگویند قراردادهائی را که قبل از این منعقد نمودیم مجبور بودیم و مخالف این اصول است و آن ها را نقض کنند و باز بتوانند به تکیه این اصل از جامعه ملل بخواهند

که اصل نوزدهم را در باره آنها اجرا کنند که می گوید : مجلس عمومی میتواند گاهگاهی اعضاء جامعه را دعوت نماید که عهدنامه هائی که غیر قابل اجرا شده اند و همچنین در وضعیت بین المللی که ادامه آن موجب خطر برای صلح عمومی دنیا است تجدید نظر بنمایند این محسنات را اگر ملاحظه میفرمودید يك قدری شدت تنقیدات خود را نه نسبت بنده بلکه نسبت بجامعه ملل تخفیف میدادید در خاتمه بنده پیش از این توضیح را لازم میدانم و از طرف کمیسیون خارجه آقایان را دعوت میکنم که با حسن تلقی و امیدواری زیادی عضویت ایران را تصدیق نمایند و انشاءالله امیدوارم در آتیه استفاده های کامل از این جامعه و از عضویت خودمان در این جامعه بنمائیم

رئیس - تقریباً موقع رسیده است که چند دقیقه جلسه تعطیل شود مخالفی نیست ؟ (گفته شد خیر) (در این موقع آقایان نمایندگان از مجلس خارج و پس از نیم ساعت مجدداً جلسه تشکیل گردید) رئیس - بقیه مذاکرات راجع بتمهید نامه جامعه ملل را اگر آقایان موافق باشند بماند برای جلسه دیگر . (بعضی گفتند مذاکرات در کلیات کافی است) رئیس - گمان میکنم چون در این مسئله يك شور بیشتر نخواهد شد لازم است دوسه جلسه مذاکرات بشود دوقره مطلب دیگر هست یکی راپورت کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان است و دیگری راجع به راپورت کمیسیون عراض است و قرار بود جزو دستور شود . آقای رئیس الوزرا را هم برای مذاکراتی که در خصوص این راپورت خواهد شد زحمت دادیم و تشریف آوردند ولی آقای صمصام السلطنه پیشنهاد کرده اند این راپورت بماند برای جلسه بعد تا ایشان با آقای رئیس الوزرا يك مذاکراتی بکنند و اگر منتج به نتیجه نشد در آنی مطرح مذاکره شود در این صورت آقایان موافقت از دستور امروز خارج شود . مخالفی نیست ؟ (بعضی گفتند خیر)

رئیس - راپورت راجع بانتخابات آذربایجان قرائت میشود و رأی میگیریم . (آقای آقا سید یعقوب بمضمون ذیل قرائت نمودند)

کمیسیون پس از مراجعه بدوسه انتخابات آذر ایجان که از کابینه ریاست وزراء معظم ووزارت داخله بوسیله هیئت رئیسه بکمیسیون رسیده بود و مطالعات لازمه بکتابتیب و تلگرافاتی که در باب انتخابات

مخبر - ایشان داخل رمواد شدند باصول این تمهیدنامه یکی یکی اعتراض نمودند اصل هشتم و نهم و دهم را مضر دانستند اصل هیجدهم را بداندستند بدو می خواهم عرض کنم که در اصل هیجدهم يك اشتباه طبعی پیدا شده است و باید اصلاح شود نوشته شده است از این بیم هر عهدنامه و پاتمه بین المللی که یکی از اعضاء جامعه معتقد نموده است غلط است (معتقد مینماید) صحیح است ولو اینکه این عبارت غلط بود اما اگر يك قدری باصول بعد مراجعه میفرمودند هم يك قدری این اشتباه ایشان رفع میشد و هم يك قدری امیدوار می شدند ملاحظه فرمائید این ماده را می خوانم اصل بیستم میگوید : اعضاء جامعه ملل این مقررات را ناسخ کلیه تمهیدات یا مقاولات ذات البنی خود که با مبدلول این مقررات مخالفت دارد شناخته و تمهید رسمی مینمایند که از این بعد هیچگونه تمهیدی را که با مباد مقررات حاضره مخالف باشد تقبل ننمایند . هر گاه قبل از دخول در جامعه یکی از اعضاء تمهیداتی مخالف با مقررات این تمهیدنامه تقبل نموده باشد مکلف است اقدامات فوری برای آزاد شدن از آن بعمل آورد

مابین وزارت داخله و ایالت آذربایجان مغایره ومبادله شده است خود را محتاج بمراجعه باصل دوسه مرکزى انتخابات انجمن نظار تبریز دانسته و بوسیله وزارت داخله اصل دوسه را از ایالت خواسته و بعد از وصول دوسه ثانیاً جلسه خود را در نوزدهم ربیع الثانی ۱۳۴۰ منعقد و با کمال دقت صورت مجلس انجمن نظار و راپورت های انجمن های جزء را تحت دقت و مطالعه قرارداد و خلاصه تحقیقات و نظریات خود را بر عرض مجلس میرساند انجمن نظار ایالتی تبریز مطابق ماده ده قانون انتخابات مرکز از هفت فروردین تاریخ ۱۵ ذی قعدة ۱۳۳۷ تشکیل و اعلان انتخابات را در شهر تبریز منتشر و بهر يك از پنج حوزه های نقاط جزء حومه شهر هم هیئت نظار مرکز از پنج نفر اعزام و در موعد قانونی صندوق آراء نقاط پنجگانه بانجمن نظارت مرکزی واصل و بضمیمه آراء شهری قرائت و نه نفر حاضر اکثریت شده و پس از ختم امر و انقضای مدت قانونی بطوری که انجمن نظار در راپورت خود شرح میدهد بر حسب پیشنهاد بعضی اشخاص هیئتی برای اخذ آراء بعضی از دهات هشتاد و سه آراء باقی مانده بود اعزام و پس از وصول صندوق آراء سه آراء آراء انجمن بدم قانونیت آن توجه شده

آقای سید یعقوب - مطابق ماده ۱۸ قانون انتخابات آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

رئیس - آقا سید یعقوب بضمیمه آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

رئیس - آقا سید یعقوب بضمیمه آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

رئیس - آقا سید یعقوب بضمیمه آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

رئیس - آقا سید یعقوب بضمیمه آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

رئیس - آقا سید یعقوب بضمیمه آراء سه آراء آذربایجان از درجه اعتبار ساقط است چرا ؟ برای اینکه ماده ۱۸ تصریح دارد در موحد قانونی که انجمن برای آوردن آراء تعیین کرده آراء آورده نشود مطابق آن ماده از درجه اعتبار ساقط است و بملامه جمعی از اهالی هم اعتراض کرده بودند صندوق را قرائت نکرده و سر بسته مهوور بهر هیئت اعزامیه اداره ایالتی تسلیم و تعیین تکلیف آنرا برای مجلس شورای ملی موکول و خاتمه انتخابات را با اسامی منتخبین اعلام داشته است کمیسیون پس از دقت های لازم بصحت انتخابات شهر تبریز و توابع آنرا تصدیق و با جریانات قانونی مطابق می داند و نسبت بصندوق سه آراء چون مطابق توضیحات انجمن نظار مرکزى پس از انقضای مدت قانونی بود و در جدول انتخابات هم اسمی از سه آراء ذکر نشده است با عقیده انجمن نظار موافق است ولی راجع بصلاحیت اشخاص منتخب چون کمیسیون فقط مأمور رسیدگی باصل جریان انتخابات بوده است خود را صالح باظهار عقیده نسبت باشخاص منتخب ندانسته و مسئله صلاحیت باعدم صلاحیت منتخبین مذکوره را که اعتبارنامه هنوز بدست آنها داده نشده است موکول برای مجلس مینماید

انتخابات آذربایجان بمجلس آمده هایت خوشوقتی را دارم که پس از دوره انتخابات نمایندگان آذربایجان در مجلس شورای ملی معارج مذاکره است ولی راجع بر راپورتی که این کمیسیون تقدیم مجلس داشته است و آراء صندوق سه آراء را باطل دانسته نمیتوانم موافقت کنم زیرا تعیین انجمن های جزء موافق صریح مواد قانون بانجمن نظار مرکزى است نه اینکه نظریات و اختیارات انجمن مرکزى محصور و محدود بعوزه هائی است که در جدول قانون انتخابات ذکر شده خیر اختیارات انجمن زیاده از آن است انجمن مرکزى علاوه بر این حوزه هائی که در قانون انتخابات تصریح شده میتواند انجمن های دیگری هم موافق صلاح و نظریات خودش تشکیل دهد زیرا ممکن است بواسطه بعد مسافت مشکلاتی برای بعضی از اهالی بلوکات پیش بیاید که نتوانند در حوزه های جزء حاضر شده و آراء خود را بدهند این است که قانون بانجمن مرکزى اختیار داده است در این موارد انجمن های جزء دیگری اضافه بر انجمن های جزئی کدر قانون مصرح است تشکیل بدهند که مردم از حق مشروع خود محروم نشوند و از حق ملی خود استفاده نمایند راجع بسه آراء راپورت کمیسیون تصریح میکند که انجمن مرکزى بواسطه اینکه اهالی سه آراء آباد در مرکز حوزه انتخابیه خودشان نتوانسته اند حاضر شوند يك انجمن مخصوصی تصویب کرده است که در آنجا تشکیل شود که اهالی در آنجا حاضر شوند و آراء خود را تسلیم نمایند پس از اینکه رأی داده اند آنوقت می نویسد انجمن مرکزى

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

تصدیق کرده است که این مسئله خلاف قانون بوده چگونه انجمن مرکزى خلاف قانون بودن این قضیه را تصدیق کرده ؟ زیرا قانون باو اختیار داده است و این اقدام اخیر انجمن مرکزى خلاف قانون بوده است که آراء سه آراء را کشف نکرده و ضمیمه آراء کل ننموده است . دیگر اینکه آقای مخبر تذکر دادند که چون یکی از نظریات انجمن مرکزى این بوده است که آراء سه آراء سه آراء عقب افتاده است یعنی دیرتر از آن موعد مقرر رسیده است آن آراء از درجه اعتبار ساقط دانسته من تفهیم مقصود چه چیز است آیا مقصود این است که در مدت معینی که در آذربایجان اعلان کرده بودند و سایر حوزه های جزء خودشان را آورده اند این انجمن سه آراء آراء خودشان را باینکه مدت معینی علاوه بر آن مدت برای این حوزه بالخصوص معین کرده اند و باز آراء آنجا آورده اند در هر صورت مخالفت های قانون دو قسم است مجلس شورای ملی بعضی از خلاف قانونها را که مضر با اساس قانون یعنی بقانون مشروع ملت نمی دانند آنها ترتیب اثر میدهد مثل اینکه مدت اعلان را بگروزداد و روز کمتر یا زیادتر کرده باشد یا اینکه يك ساعت از مدتی که ضرب الاجل شده انجمن جزء دیرتر آراء خود را آورده باشد این سلب بطلان حق مشروع مردم نمی

شود زیرا انجمن جزء عمل کرده است و بواسطه يك تعلل و تسامح جزئی انجمن جزء همچو نه مجلس شورای ملی می تواند تصدیق کند که اهالی يك نقطه از حق مشروع و ملی خودشان محروم بمانند . اهالی باید از حق ملی خودشان استفاده کنند و این بطلانی را که انجمن مرکزى تصدیق کرده آراء سه آراء را مأخوذ داشته است بایستی با صورت مجلس و دوسه انتخابات بهر سکن فرستاده باشند زیرا در قانون تصریح دارد آرائی که انجمن مرکزى باطل میکند باید ضمیمه صورت مجلس باشد تا شعبه و مجلس شورای ملی آن آراء باطل شده را بدقت ملاحظه کنند ممکن است انجمن مرکزى بعضی آراء را باطل بداند ولی در موقع رسیدگی مجلس شورای ملی آن آراء را تصدیق کند حالا نمایندگان آن آراء را فرستاده اند در شعبه هست یا نه ؟ در هر صورت اگر فرستاده اند عقیده من اینست که آراء صندوق سه آراء آباد را هم بخواهند در شعبه ضمیمه آراء کل نشود . آنوقت نمایندگان حقیقی آذربایجان معلوم خواهد شد و مجلس قدم خوبی برای این مسئله بر خواهد داشت و بنده خیلی ممنون خواهم شد .

رئیس - آقای نصرت الدوله موافقت دارید ؟ نصرت الدوله - خیر بار راپورت موافقت نمیکنم و بدمه از اظهارات آقای مخبر عرض خواهم کرد

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه) محمد هاشم میرزا - بنده مخالفم

رئیس - آقای سردار معظم خراسانی (اجازه) سردار معظم - بنده بدو توضیحی از آقای مخبر می خواهم و بعد از توضیح ایشان اظهار عقیده خواهم کرد از قراری که بنده شنیده ام و در راپورت ذکر می کنم از آن نشده هبیتی که برای اخذ رأی و دادن تفرقه به بلوک و دعوات فرستاده شده است بسیار بوده اند و در هر دمی که میرسد اند از صبح تا ظهر تفرقه میداده اند و از ظهر تا عصر اخذ رأی می نمودند . و بعد بنده دیگر می رفته اند این مطلب را یکی از اعضاء محترم کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان بنده فرمودند حالا آقای مخبر توضیح خواهند داد اگر واقعا مسئله همینطور باشد که بنده شنیده ام زائد می دانم در این باب مذاکره شود و انتخابات آذربایجان کلیتاً باید تجدید شود و اگر خیر این طور نبوده و انتخابات مطابق قانون بعمل آمده است و بعد استخراج آراء نموده اند آن وقت بنده بر راپورت موافقت حالا آقای مخبر توضیح بدهند بعد بنده یکی از این دو حق را اختیار میکنم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخبر کمیسیون اول چون آقای سردار معظم شخص قانونی هستند لازم است عرض کنم اعضاء کمیسیون که در يك محکم معین میشوند باید از روی دقت رسیدگی کنند و گمان می کنم اگر يك کسی از خارج بیاید و يك چیزی بدهند نتوانند او را صحیح بدانند بر فرض هم که راست گفته باشد برای آن قضات مدرك نمی شود قضات يك محکم همیشه نظر

رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخبر کمیسیون اول چون آقای سردار معظم شخص قانونی هستند لازم است عرض کنم اعضاء کمیسیون که در يك محکم معین میشوند باید از روی دقت رسیدگی کنند و گمان می کنم اگر يك کسی از خارج بیاید و يك چیزی بدهند نتوانند او را صحیح بدانند بر فرض هم که راست گفته باشد برای آن قضات مدرك نمی شود قضات يك محکم همیشه نظر

رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخبر کمیسیون اول چون آقای سردار معظم شخص قانونی هستند لازم است عرض کنم اعضاء کمیسیون که در يك محکم معین میشوند باید از روی دقت رسیدگی کنند و گمان می کنم اگر يك کسی از خارج بیاید و يك چیزی بدهند نتوانند او را صحیح بدانند بر فرض هم که راست گفته باشد برای آن قضات مدرك نمی شود قضات يك محکم همیشه نظر

به مدرك ميكنند و مدرك قضات هميشه دوسيه ايست كه در محكمه مياورند و قضات نظر بدوسيه كرده و از آن رو رأي ميدهند

حالا اگر بكي از اعضاي كميسيون براي شما خبر آورده كه اعضا انجمن نظار درويش بوده و درخانه ها ميگشته اند بنده كه آنجا نبودم و اطلاع هم ندارم ما وقتي بدوسيه انتخابات آذربايجان نگاه مي كنيم و باحوال و اوضاع ولايات آذربايجان نگاه ميكنيم مي بينيم سهند آباد يك جاي مبني است و مرگ آب بعضي دهات است كه بعضي از آن دهات جزه هشترو است و بعضي جزو آلان براغوش است و براي هر يك انجمن نظارت مرگزي شعبه جزع تعيين نموده و تعرفه داده و رأي گرفته اند و همه اينكار هارا هم كرده اند ما هم مطابق آنچه بزي كه در دوسيه است و بدست ما ميدهند مانند قضات بان مدرك ملاحظه كرده و رأي داده ام در آنجا همچو خبر ميدهند و ميگويند سهند آباد يك جاي مبني نيست كه انجمن نظار مرگزي يك شعبه مخصوصي براي آنجا معين كند سهند آباد بطوري كه عرض كردم بعضي از دهاتش جزه آلان براغوش است كه در آنجا هم يك شعبه رفته است و برخي ديگر از دهاتش جزو مهران رود است

حاج شيخ اسدالله خيلي تعجب است مجلس كه مقنن قانون است چگونه مي تواند خود خلاف قانون را مرتكب شود و ممكن نيست مجلس يك قدم در راه خلاف قانون ولو اينكه مواد آن قانون هم هر طور باشد بردارد

ابداً گمان نميكنم شخصي كه سه چهار دوره است در مجلس است خلاف قانون راجائز بدانند بايد دانست هر چه را كه مجلس باوراي ميدهد آن قانون است و هر چه را كه هيئت مقننه وضع كند آن قانون است و عكس آن خلاف قانون خواهد بود دوسيه را بمجلس آورده اند ما هم كه قضات محكمه بوديم مطابق آن دوسيه كه مدركش تصديق انجمن مرگزي است و رأي داديم زيرا انجمن مرگزي آذربايجان مرگب از هفت نفر اشخاصي بودماند كه تمام امالي آذربايجان ديانت و صحت عملشان را تصديق مي كنند و صريحا نوشته اند اين انتخابات صحيح و مطابق قانون است فقط سهند آباد با بعضي از دهات مهران رود به نام سهند آقايي رأي خود را داده اند بنده عرض مي كنم بعد از اينكه ۱۶ سال از عمر مشروطيت ايران ميگذرد و تمام قوانينش هم بزبان فارسي نوشته شده در اين مدت در تمام اقطار مملكت منتشر شد آن وقت آيا اگر كسي بگويد من قانون را نميدانم مسموع است عدم علم بقانون موجب نقض قانون نميشود اگر كسي حق خودش را يا مال كند و براي گرفتن تعرفه نبايد آن وقت من بايد در اينجا براي او سینه بزنم هيئت نظار كه مطابق قانون عمل كرده اعلان انتخابات هم نموده و حسب الوظيفه همه جا شعبه روانه كرده حال بنده چكار كنم كه آقادر خانه اش نشسته و نيامده تعرفه بگيرد و آنوقت فرياد ميزند كه من از حكومت ملي محروم كدام قانون و كدام وجدان حكيم ميكنم كه يك آذربايجاني بعد از دو دوره كه هيچ نماينده در مجلس نداشته و

اين نخستين قدمي هست كه مجلس دوره چهارم براي اينكار بر داشته است آنوقت ما بياييم و در اين جا مخالفت كنيم و بگوئيم اين قانون فلان جايش هيچ دارد و فلانطور است

بنده گمان ميكنم مطابق آنچه را كه هيئت نظار تصديق كرده اند انتخابات آذربايجان صحيح است و من هم كه از طرف كميسيون مغير هستم دفاع ميكنم و اين انتخابات را صحيح ميدانم نهايت چون حدود مأموريت كميسيون معلوم نبود كه تا چه اندازه بايد مداخله كند و آيا در صلاحيت منتخب هم حق دارد دخالت كند يا نه فقط در جريان انتخابات بايد نظر كند لذا كميسيون نهايت احتياط و دقت خود را كرده و نااندراره كه مسئول و ملزم بوده جريان انتخابات را ملاحظه كرده و رأي داده است و نسبت بصلاحيت منتخبين هم هر وقت مجلس شوراي ملي باو حق داد بدون ملاحظه در خدمت شما آمده و در آن باب هم دفاع خواهم كرد

رئيس (خطاب بمخير) بالاخره جناب عالي جواب توضيح آقاي سردار معظم را نفرموديد؟

سردار معظم - اجازه ميفرمائيد رئيس تا ممل بفرمائيد پيشنهادهي شده است قرائت ميشود بعد جناب عالي فرمائيش خود را بفرمائيد براي اينكه پيشنهادهي كه مي شود بر اصل مذاكرات مقدم است

سردار معظم صحيح است بنده قانع شدم (آقاي تدن پيشنهادهي ذيل را قرائت نمودند)

بنده پيشنهادهي ميكنم كه رايورت راجع بان انتخابات آذربايجان طبع و توزيع شده در جلسه بعد مطرح شود قلدن - از طرف آقاي آهستاني و چند نفر ديگر است

رئيس آقاي سردار معظم (اجازه)

سردار معظم نظر باینكه مذاكره در اين رايورت ميمايد براي جلسه ديگر و بنده هم موافق هستم فقط ميخواستم از مخير كه بسيون تقاضا كنم كه دوباره رجوع بصورت مجلس نموده و درست ملاحظه كنند اگر همچو چيزي نيست تكذيب آن را در رايورت درج كنند زيرا گوييند اين حرف به بنده آقاي ركن الملك عضو كميسيون بوده اند و بنده نظر نداشتم نسبت باظهارات ايشان اظهار بواعتمادی كنم و مادام كه تكذيب اين مسئله مدلل و ثابت بشود و رفع سوء تفاهم نگردد بنده مطابق واقع ميدانم مگر اينكه چنانچه عرض كردم آقاي مخير مجدداً بصورت مجلس مراجعه فرموده اگر كذب است است فوراً تكذيب آن را در رايورت درج كنند

آقاي سيد يعقوب - بنده جواب اين مسئله را عرض كردم رئيس - مذاكرات در اصل مطلب بموجب ماده ۹۷ نظامنامه داخلي يس از پيشنهادهي توزيع مي شود آقاسيد يعقوب - عرض كردم همچو چيزي كه آقاي سردار معظم فرمودند نيست

رئيس - بعد از اينكه به پيشنهادهي رأي دادند ممكن است اگر اظهاراتي داريد بفرمائيد رأي مي گيريم باين پيشنهادهي كه رايورت كميسيون آن طبع و توزيع بشود و در جلسه بعد مطرح مذاكره شود آقاياني كه تصويب ميفرمائيد قيام نمايند (عده كثيري قيام نمودند)

رئيس - تصويب شد (خطاب به آقاسيد يعقوب) حالات توضيحي داريد بفرمائيد مخير - بنده در جواب آقاي سردار معظم تصريحاً عرض كردم و گفته ام مدرك قضات بصورت مجلس دوسيه است و در دوسيه چنين چيزي كه ميفرمائيد ذكر نيست

رئيس - پيشنهادهي ديگري است قرائت ميشود (آقاي تدن بهضمون ذيل قرائت نمودند) بنده پيشنهادهي ميكنم صندوق آراء سهند آباد در كميسيون خواسته شود و آراء كشف و ضميمه آراء حوزه تبريز شود

رئيس - گمان ميكنم وقتي كه رايورت به مجلس مي آيد و در ثنائی مطرح ميشود بايد در اين پيشنهادهي مذاكره شود

(گفته شد صحيح است)

رئيس - آقاي شيخ الاسلام اصفهاني از آقاي رئيس الوزراء استوالياي داشتند بفرمائيد

شيخ الاسلام - روزنامه ستاره ايران جمعه نهم ربيع الثاني شماره ۸۱ صفحه دوم ميبوسد : تصويب نامه از طرف هيئت وزرا تصويب گرديد دولت عليه ايران در انجمن فلاحتي بين المللي رم درجه چهارم شركت را كه اداري دروي و دو سهم از مخارج ميباشد دارا و حائز خواهد بود اعتبار و حق الشرا كه نظر با افزايش سهام مخارج ساليانه بالغ بر ۱۲۵۰۰ فرانك شده است پرداخته شود

بنده در اين مورد سه فقره سئوال از مقام رياست وزراء عظام دارم اولاً فائده اين شركت در سنوات ماضيه براي ايران چه بوده ؟ دوم آنكه اين فائده كه بعد خواهد داشت چه خواهد بود ؟ سوم اينكه شركت ايران در اين شركت از مقام مقننه سابقاً تصديق شده بوده است و در صورت عدم تصديق فعلاً تصويب اين شركت از طرف هيئت معظم دولت بدون مراجعه بمجلس شوراي ملي چه صورتني خواهد داشت

رئيس الوزراء - اين مطلب چون اساساً مربوط بورزات امور خارجه و وزارت فوائد عامه است لذا در جلسه بعد جواب عرض خواهم كرد

رئيس - (خطاب به شيخ الاسلام اصفهاني) از آقاي وزير ماليه سئوالی داشتيد براي جواب حاضراند

شيخ الاسلام - شنبه ميشود ماهي پنجهاز تومان باهضام بانك متعلق بايران موابد داده ميشود و حال آنكه فعلاً كاري ندارند و از اين مبلغ درامه متجاوز از هفتصد تومان موابد اعضا شعبه رهني است كه در سال قريب ۹۰۰۰ تومان ميشود و حال آنكه در شعبه

رهني معادل ۴۰۰۰ تومان اسباب متفرقه متعلقه بقرا بيشتر نيست بنده از آقاي وزير ماليه سئوال دارم كه در صورت صدق آيا ممكن است اين اعضاء فعلاً مرخص شوند تا بانك كار پيدا نمايد كه بي سبب ماليه دولت باشخاص بيكار داده نشود و نيز آيا ممكن است كه ۴۰۰۰ تومان اسباب فقرا و متفرقه مجاناً بآنها داده شود با مراجعه بمجلس شوراي ملي و اعضاء شعبه رهني مرخص بشوند و اين يك تجارتي باشد براي دولت كه در سال معادل ۹۰۰۰ تومان خرج ۴۰۰۰ تومان اسباب نكند

وزير ماليه - در باب اين بانك يك مذاكراتي شده بود و يك كميسيوني هم دعوت شده بود كه در سه موضوع رسيدگي كند يكي براي تحويل گرفتن بانك چون دفاتر و اسناد از آن اشخاصي كه قبلاً متصدي بوده اند تحويل گرفته نشده است ثانياً بودجه بانك رسيدگي كند و ثالثاً ترتيب در مطالبات بانك و تاديه قروض بانك بدهندگان متأسفانه اين كميسيون به يك ترتيباتي برخورد و مواج با اشكالاتي كرد كه بعد از چند روز آن ترتيباتي كه بايد بشود نشد ولي آقاي رئيس الوزراء مخصوصاً كمال سمي رادار و خود وزارت ماليه هم در اين باب كمال جديت و سمي رادار كه بترتيب اصلاح دولت در او ملحوظ باشد كار بانك را اصلاح و صورت اساسي باو بدهند و اما در باب مخارج مسئله تا درجه همانطور است كه نماينده محترم اظهار فرمودند و هر چه زودتر بايد اين مخارج زيادي حذف شود و دولت بزودي در اين باب اقداماتي مبدول خواهد كرد

رئيس - آقاي شيخ الاسلام سئوال ديگري راجع بارزاق داشتند رئيس - بفرمائيد

شيخ الاسلام - چون در اطراف اداره ارزاق سببت و شكايات زياد است ميزاني هم براي قضاوت در دست نيست بعضي تضييقات هم محسوس است نسبت ب مردم شنبه ميشود بعضي مالياتهام براي اين اداره وضع و مجري شده كه البته در صورت صدق مخالف با اصل بيست و چهارم متمم قانون اساسي خواهد بود فعلاً از آقاي وزير ماليه سئوال ميكنم كه آيا مناسب نيست شخصاً يك نظارت مخصوصي در ترتيبات اين اداره بفرمائيد بلكه شكايات كم بشود و ضمناً قانون اين اداره را با قيد فوريت تقديم مجلس بفرمائيد كه لزوم و عدم لزوم اين اداره و طرز جريان آن در صورت لزوم معلوم باشد

وزير ماليه - در كار ارزاق وزارت ماليه هيچ دخالتي ندارد و كار ارزاق مثل سابق كما كان در تحت رياست عاليه مقام رياست وزراء عظام اداره مي شود

رئيس - اطلاع به وزارت ماليه داده نشده است ؟

وزير ماليه - خير ! به بنده اطلاع داده نشده است

رئيس - حالا اطلاع داده شد براي جلسه بعد

جواب خواهند فرمود آقاي محمد هاشم ميرزا و آقاي آقا شيخ محمد جواد و آقاي رئيس التجار سئوالی از آقاي وزير ماليه داشتند راجع به تسخير هشتصد هزار ليره براي جواب حاضرند بفرمائيد

رئيس التجار - بلي راجع به تسخير قيمت ليره بود كه كتبا عرض كرده بودم

رئيس - جواب كتبي داده اند

رئيس التجار - خير

رئيس - آقاي محمد هاشم ميرزا (اجازه)

محمد هاشم ميرزا - مقصود اين بود در موقعي كه ليره بفرستند بچه مبلغ و در چه مورد تسخير شده رئيس التجار - هشتصد هزار ليره كه از طرف كياتي فقط جنوب به دولت ايران داده شده است سئوال كرده بودم كه قيمت او را با دولت بچه مبلغ تسخير كرده بودند

وزير ماليه - در ۲۸ دسامبر ۱۹۲۱ ۲۸۵۷۱۴ ليره از ليره سه تومان و نيم و در فوريه ۱۹۲۱ يكصد و پنجاه هزار ليره از قرار ليره چهار تومان و چهارقران و در فوريه ۱۹۲۱ پنجاه هزار ليره از قرار ليره پنج تومان و دهشاهي و در هشتم مارس ۱۹۲۱ يكصد و پنجاه هزار ليره از قرار ليره پنج تومان و دوقران در بيستم مارس ۱۹۲۱ صد و چهل و هفت هزار و دويست و هشتاد و پنج ليره از قرار ليره پنج تومان و دهشاهي و بعد دوازده هزار و يانصد ليره از قرار ليره سه تومان و هفت قران و ديگر دوهزار و يانصد ليره از قرار ليره چهار تومان و بعد نهم و بيست و چهار ليره از قرار ليره چهار تومان و هفت هزار و هشتصد دينار كه مجموع آن كلياتاً هفتصد و نود و هشت هزار و نهم و بيست و چهار ليره است

رئيس التجار - بطوري كه در آن سئوال هم عرض كرده بودم در موقع تسخير ليره آيا بازار و تجار رجوع شده يا فقط مظنه و قيمت را خود بانك معين کرده است ؟

وزير ماليه - خير فقط بر حسب تميين خود بانك بوده است رئيس التجار - چرا به بازار رجوع نشده ؟

رئيس التجار - اينطور كه سئوال ميشود كرد فقط يكدفعه حق سئوال داريد و تمام سئوالات خود را يك دفعه بايد بنمائيد آقايان مذکور راجع به منع خروج طلا سئوالی دارند آقاي محمد هاشم ميرزا

(اجازه)

محمد هاشم ميرزا - شنبه ميشود با اينكه براي خروج مسكوكات وغير مسكوكات نسبت به تجار قذفن شده بعضي از تجار خارجه طلا را ميبيرند و نمائنتي از آنها ميشود آيا اين مسئله صحيح است يا نه ؟ و در صورت صحت جهت آن چيست ؟

وزير ماليه - از اول چنك بين المللي يكلي خروج فلزات قسمتي از سرحد ممنوع شده

محمد هاشم ميرزا - بنده سئوال كردم تجار خارجه ميبيرند و خارج ميكنند فقط تجار داخله را منع ميكنند با اينكه آنها هم نميبيرند ؟

وزير ماليه - وقتي ممنوع باشد البته ديگر نميتوانند ببرند

رئيس - آقاي نظام الدوله هم سئوالی داشتند (غايب بودند)

محمد هاشم ميرزا - راجع بيودجه بلديه بنده سئوالی كردم و آقاي وزير ماليه هم جوابي مرقوم فرموده اند كه بنده را قانع نكرده حال عرض ميكنم كه بودجه عريض و طويل بلديه كه چند ماه است مطرح است و مانده ماليات ها و نه مخارج آنرا ميدانيم كي به مجلس خواهد آمد ؟

رئيس - فرستاده اند و بكميسيون ارجاع شده است

وزير ماليه - انتظار وزارت ماليه اين بود كه بودجه جديدي پيشنهادهي كند زيرا بودجه قديم بلديه كم بود و بودجه جديد آن خيلي زياد بوده بنده خواستم يك بودجه كه حد وسط اين دو باشد تهيه كنم ولي از آنجائي كه از طرف مجلس تا كيد شده بود بودجه سابق را كه حاضر بوده فرستادم و اميدوارم بودجه جديد هم بزودي تقديم مجلس شود

رئيس - آقاي رئيس التجار راجع بقروض دولت و حساب جاري بانك شاهنشاهی سئوالی داريد ؟

رئيس التجار - حساب جاري بانك را سوال كردم كه دولت چقدر قرض دارد كه از محل گمركات دريافت ميشايد و مازاد آنرا بچه ترتيب دولت از بانك ميگيرد ؟

وزير ماليه - قروضي كه فعلاً از محل گمرك داده ميشود از بابت منافع واصل يك مليون و دويست و پنجاه هزار ليره انگليس كه در سنه ۱۹۱۱ استقراض شده در هر برج پنج هزار و هفتصد و بيست و نه ليره از بابت استهلاك اين قرض داده ميشود قرض ديگر هم هست كه از بابت اصل و فرع سبصد و بيست و سه هزار ليره بود و از بابت اين قرض هم دوهزار و چهارصد و بيست و هفت ليره داده ميشود يك قرض ديگري هم بوده است كه چهارصد و نود هزار ليره است از بابت اصل اين مبلغ بطور مختلف يك هشتصد و شانزده ليره يك يانصد و هشتاد و سه ليره يك دويست و نود و يك ليره و يك شصت و شش ليره پرداخته شده است و يك فقره و چهارهات ديگري هم بدولت ايران داده اند و در بيستم فوريه ۱۹۲۰ حساب آن اصلاً و قوماً يك جاشده و از قرار ماهي صد هزار تومان ميگيرند و در بيستم مارس تقريباً حساب آن تصفيه خواهد شد ولي از بابت ساير قروض ماهي يازده هزار و پنجاه و چهار ليره پرداخته ميشود

رئيس التجار - مقصود بنده از اين سئوال اين بوده كه مازاد پولی را كه دولت دوبنادر جنوب دارد

درد طهران میدهند آيا صرف ازدولت ميگيرند يا خير صرف ميدهند ؟

وزير ماليه - غالباً صرف ميگيرند و گاهي هم شنيده ام صرف ميدهند ولي شق اخير خيلي کم ورا کثر اوقات از دولت صرف ميگيرند

رئيس - سؤال ديگري راجع به جمع و خرج معادن گل سرخ داشتيد بفرمائيد

رئيس التجار - بنده جمع و خرج معدن گل سرخ را در مدت غيبت مجلس شورای ملي سوال کردم اگر ممکن باشد آقای وزير ماليه بطور مشروح بفرمايند که چه عايد شده و خاک آن در هر سالي بچه قيمت بفروش رسیده است خيلي ممنون خواهام شد

وزير ماليه - تا قبل از سنه ايت نيل ۱۳۲۸ گل سرخ در تصرف آقای حاج معين التجار بوشهري بوده ولي در سنه ۱۳۲۸ کتري اني از طرف دولت بسا کمياني فرانک استريت منقذ شده که معادل سي هزار تن اکسيد دوفر از قراره رتن دوليره خريداري کنند دره ۱۹۱ مدت کثرت او منقذ شده بماده ۱۹۱ در مواقع مختلفه بهمين کمياني مقداري اکسيد دوفر فروخته شده که تقريباً هشت هزار و سي و يك تن ميشاد سه هزارتن هم در محل امسال باين کمياني فروخته شده که هزار و هشتصد و سي و هشت تن برده و يك هزار و يكصد و شصت و دو تن باقي مانده که بعد خواهد برد ولي هنوز يك قرارداد کاملی دولت با کمياني منقذ ننوده است

سردار معظم خراساني - بچه قيمت فروخته شده است ؟

وزير ماليه - معلوم نيست بس از تحقيق عرض خواهم کرد آيا آن هشت هزارتن که در سنه ۱۳۲۹ شمسي فروخته شده يك دفعه ديست تن فروخته شده است از فرادوليره که ميشود چهار صد لييره درييست و نهم قوس صد تن فروخته شده است از قرار دوليره درييست و يك سرطان هفتصد تن فروخته شده است از قرار چهار لييره و چهار شلنگ در هفدهم مقرب ديست تن فروخته شده است قيمت باز چهار صد لييره و چهار شلنگ در چهاردهم جدي پنجهزار تن از قرار تني هفت تومان

سردار معظم - در کابينه سهدار بوده است ؟

وزير ماليه - چه عرض کنم درييست و دوم حمل ۱۳۰۰ سه هزارتن اجازه صادر شده ولي يا نصد تن خارج شده از قرار دوليره ايضاً هشتصد و پنجاه و پنج تن از همان بابت خارج شده باز از قرار دوليره چهار صد و هشتصد و سه تن ديگر هم از قرار دوليره فروخته شده است ولي از بندر عباس راپورت داده شده است که اگر کمياني حاضر بشود براي اين معامله ترتيبی قرارداد در اينجا اشخاص هستند که بهر ترتيب که دولت مایل باشد امتياز کل سرخ را طالب هستند عجاناً در هيت وزراء اين مسئله

مطرح مذاکره است

رئيس التجار - راجع به خارج استخراج هم عرض کس کرده بودم آيا صورتی داده شده است ؟

وزير ماليه - در باب مغارج استخراج صورتی نيست مطابق راپورتی که نوشته شده است استخراج گل سرخ خيلي بيشده است بطوری که در بعضی جاها آب افتاده و معدنی را خراب کرده است دولت بايد يك ترتيبی قرار دهد که استخراج صحيح بعمل بيايد عجاناً آن چه موجود است استخراج شده قديم است

رئيس - آقای مستشار السلطنه راجع به تشکيلات جديد وزارت ماليه سؤال داشتند

مستشار السلطنه - بنده از آقای وزير ماليه مي خواستم سؤال کنم با هلاقه تامي که در مجلس شورای ملي نسبت باطلاع داشتن از تشکيلات جديد ماليه دارد و آيا آقای وزير ماليه اقداماتشان را بطور اجمال ميتوانند بفرمايند ؟ و براي متظلمين که کتباً و شفاهاً تنظيم مينمايند چه اقداماتی فرموده اند

وزير ماليه - جواب را در جلسه آتیه عرض خواهم کرد

رئيس - شاهزاده محمد هاشم ميرزا راجع برسيدگي به حساب موسی خان سؤال دارند

محمد هاشم ميرزا - در خصوص رسيدگي به حساب موسی خان بنده سابق سؤال کرده ام ولي جوابهائي که آقای وزير ماليه فرمودند بنده را متفاد نکرد بنده سؤال کردم که آيا به حساب موسی خان که اداره تجديد در تحت رياست او بوده است رسيدگي شده يا خير . گویا فرمودند صاحب جمع نبوده يا شايد بنده ملثفت نشدم چون بنده اورا صاحب جمع ميدانم و چند کرور در دست او بوده است سؤال مي کنم که آيا به حساب او رسيدگي شده است يا خير دوم اينکه راجع باضافه که بر بودجه مصوبه خرج کرده بود سؤال کردم فرمودند بودجه جديد بسا نرسیده بوده است در صورتیکه بمذاق رسيدن بودجه کابينه وقت باز جهل و هشت هزار تومان اضافه براي بودجه خرج کرده آيا مسئول هست يا خير ؟

وزير ماليه - در باب موسی خان قبل از اين که بنده بوزارت ماليه بيايم موسی خان کاندیدی پيشکار ماليه آذربايجان شد و رفت و اين رفتن موسی خان چيز تازه نبوده است زیرا تا امروز در مملکت معمول نبود که بهيچ صاحب جمع يا پيشکار ماليه قبل از دادن حساب کاری ندهند يا اگر دارند بمعمل مأموريت خود برود . معمول اين بوده است که اگر يسک شخص مباشر کاری بوده کار ديگري که باو ميداده اند ميرفته است بمذاق رفتن مؤسسی خان بنده با دارم تا کيد حکردم حساب موسی خان را در باب بودجه و ساير مغارج رسيدگي کنند ولي اداره در اين مسئله استهال کرده است البته بفروريت نمیتواند ولا بس مدتس وقت لازم است و قريب يکماه طول خواهد کشيد تا بحساب اور رسيدگي نمايند و البته رسيدگي نموده و تکليف خود را انجام خواهند داد

محمد هاشم ميرزا - بلي بنده هم اصلاح مقصود همين بوده ميترسيدم که به حسابات صاحب جمع ها رسيدگي نشود و اين مسئله سابقه بشود حالا که فرمودند بحساب صاحب جمع ها که يکي از آنها موسی خان است رسيدگي خواهد شد خيلي ممنون هستم

رئيس - آقای سليمان ميرزا در موضوع امضای بانک استراضی سؤال داشتند

سليمان ميرزا - سؤالی که بنده راجع به بانک استراضی دارم سه قسمت است در يك قسمت آقای وزير ماليه جواب مختصری مرحمت فرمودند ولي بنده از اول تکرار ميکنم و تقسيمات را تا اندازه که ممکن است بمرض آقایان ميرسانم که بينم آقای وزير ماليه در اين خصوص چه اقداماتی خواهند کرد

آنچه بنده اطلاع دارم از وقعی که بانک استراضی بدوات ايران واگذار شده که تا بحال مدت زيادی است همانطور که خود آقای وزير اظهار فرمودند هنوز دفاتر بانک از اشخاصی که در دست آنها بوده تحويل گرفته نشده است در صورتی که بايد بفروريت يك اقدام عملي بفرمايند و معلوم نيست در اين مدت چه نظري داشته اند که باينکار اقدام فرموده اند تا مطمئن باشند اوراق اسنادی که در آنجا هست از هر نوع تعرض مصون خواهد ماند زیرا بنده از خارج شنیده ام که بعضی از اوراق دست خورده البته صحت و سقم آن را آقای وزير ماليه بهتر ميدانند قسمت دوم سؤال بنده اين است که آيا اوراق بانک دست خورده يا خير ؟ قسمت سوم راجع باين است که چون بانک براي مملکت يکي از عوامل تجارتي است بچه رويه و زينه هيئت دولت در نظر گرفته اند آن را اداره کند ؟ آيا بهمين ترتيبی که هست ادامه داده خواهد شد يا خير ؟ از قراریکه شنیده ميشود علاوه بر اجزای سابق يك عده اجزای جديد نيز افزوده شده است و براي دولت يک مغارجی ايجاد کرده اند بدون اينکه براي دولت و اين ملتی که هر روز از بي پولی شکايت دارند فايده داشته باشد مقصود اين است که بهمين ترتيب ادامه داده خواهد شد يا اينکه در نظر گرفته اند در آتیه ما يك بانک صحيح داشته باشيم و يکي از لوازمات اوليه تجارتي خود را منظم و مرتب کنيم

ديگر اينکه دولت چطور در نظر گرفته طلبهای بانک را وصول کند و قروض بانک را بپردازد که مطابق با صرفه دولت باشد و بالاخره در آخر سؤال عرض ميکنم آيا ممکن نيست خيلي زود تر تصميمات دولت را بوقوع اجرا بگذارند و بانک را توقيف کنند و اين مغارج جاری را که هيچ عايدی ندارد از بودجه دولت حذف نمايند و بانک فعلاً توقيف و مهر و موم شود و اجزاء و اعضا آن اطلاع داده شود که از اين بيعد حقوق نخواهند گرفت و آيا منفصل کردن اين اجزایکي به جهت حقوق گرفته اند و کاری نکرده اند بنظر ايشان محظوري دارد يا خير ؟

وزير ماليه - اين قسمت را که اظهار فرمودند

اسنادی از آنجا سرقت شده و دست خورده البته اگر اينطور بود بوزارت ماليه اطلاع داده شده بود بوزارت ماليه دقيقه ای تأمل نميکند و در صدد تحقيق بر مي آيد

وزارت ماليه بکلی از دست خوردن اسناد بی اطلاع است ولي ممکن است تحقيق بشود اما راجع باينکه بانک منحل بشود البته بانک بايد تحويل گرفته شود ولي تا امروز يك ترتيبی در کار بوده که تحويل گرفتن آن باشکال بر ميخورد ولي امروز ديگر اشکال ندارد و البته تحويل گرفته خواهد شد تا بعد يك ترتيبی براي آن داده شود البته اين مغارجی که فعلاً ميشود فايده ندارد و بايد بانک منحل شود يعنی عبارت آخری تعطيل شود نه منحل تا در آتیه براي آن يك ترتيبی داده شود

سليمان ميرزا - بنده چون مطابق نظامنامه داخلی بيشتر از اين دفعه حق صحبت ندارم سعی مي کنم که چيزی فروگذار نکنم . بهيچوجه مقصود بنده و رفقای مجلسی بنده اين نيست که بانک منحل بشود بلکه همه ما آرزو داريم عوض يك بانک چندين بانک داشته باشيم .

(جمعی تصديق کردند)

زيرا يگانه وسيله تجار و بيشرفت همه کارها در مملکت ايجاد بانکها است البته بعد از هزاران اميدواری يك بانکی که درست اداره شده و تازه بدست ما رسیده نميخواهيم منحل نمايم . اگر صحبتی شد راجع باين است که اين خرج فعلي زائد و بي موقع است و رئيس آنرا کابينه سيام معين کرده و بکلی بر ضرر اين مملکت است در حالتي که معلوم نيست يك تکليفي براي اجزای آن معين شده است يا خير . آيا بسا اوار است اين معلمين مدارس که در ماه بيست و سه تومان حقوق دارند از فقر و فلاکت در اين زمستان بپيزند و چندين هزار تومان بی جهت باشخاص صندلي نشين بانک داده شود ؟ هفت ماه است اين اجزاء حقوق ميگيرند . بايد حقوق آنها باين معلمين فقير داده شود که از گرسنگی نميرند و امروز مدارس تعطيل نشود . باين ترتيبات و امرا وقت کسيون که يك مقدار زيادی بر بودجه ميافزاييد نبايد اهميت داد

بنده عرض ميکنم اين کار چند دقيقه بيشتر وقت لازم ندارد که چند نفر مأمور از طرف دولت معين شده به بانک ورود نموده و دفاتر و اسناد را ضبط کنند و باعضاء اعلان کنند که شما ديگر حقوق نخواهيد گرفت در خصوص لغت منحل هم که آقای وزير ماليه فرمودند در آخر خودشان اصلاح فرمودند . بنده ديگر عرضی ندارم ولي در اينصورت گمان ميکنم اگر مقصود تعطيل باشد همين فردا ممکن است صورت بگيرد تا بعد ترتيب صحيح داده شود اما دوسه فتره از سؤالات بنده را فراموش فرمودند جواب بفرمائيد که يکي ترتيب تاديه قروض بانک و دريافت مطالبات بانک بود يکي هم مسئله معقود شدن اسناد بود بنده خيلي متأسم چيزی را که همه ميدانند چطور بوزارت ماليه اطلاع داده نشده

بنده بطور قطع ميگويم اسناد سه چهار دوسه از بانک سرقت شده و اشخاصی که اين مطلب را حاضر هستند ثابت بکنند اگر وزارت ماليه مایل باشد اسم مي برم بدانند در کابينه قبل چقدر از اسناد بفروش رفته است و اگر باين ترتيب خاتمه ندهند بازار فروش اسناد بر ضرر ملت فقير بيچاره رواج خواهد يافت اين مسئله را که همه مي دانند و بنده هم يك قدری مطلع هستم خوب است زود تر تعقيب بفرمايند براي ياد آوری عرض مي کنم که يك اشخاصی يك ورقه هائی آورده اند بعنوان اينکه از طرف دولت آمده ام دوسه را تحويل بگيريم تحويل گرفته اند و در وقت اين از وظايف وزارت ماليه است که اگر بخوانند تحقيق کنند به تأمينات رجوع فرمايند . بنا بر اين بنده ادامه اين ترتيب بانک را علاوه بر ضرر بودجه تصور ميکنم اساسی هم خواهد داشت و باز تقاضا ميکنم که در صورتیکه آقایان و کلاهم اظهار موافقت بفرمايند اين مسئله باين سهل و سادگی را فرديان بدهند نه اينکه بفرمايند امضای کسيون سزا کرده اند و چه شده و چه شده ...

ماو کلا که اولين وظيفه مان حفظ ماليه مملکت است مشول هسيتم و بنا بر اين بنام حفظ حقوق اهالی در اين سؤال تقريباً هم رفقای مجلسی با بنده موافقت دارند و تقاضا مي کنم که فردا اين مسئله را خانه بدهند زيرا فرستادن دو مأمور از براي يك اداره تحويل گرفتن آن کار مشکلي نيست کسيون لازم ندارد دو نفر مأمور ميفرستد و هر يك نفر مفتش در يك نقطه وارد ميشود اول اسناد و دفاتر حاضر را مهربانانه و بعد تفتيش و تحقيق مي کنند .

بنا بر اين با زيراي دفعه سوم عرض می کنم که چون اين ترتيب مملکت است فرده امين مسئله را خانه بدهند زيرا عموم نمايندگان همين عقیده را دارند

وزير ماليه - بعد از اينکه بانک تعطيل شد در کار تاديه قروض بانک و مطالبات آن البته يك ترتيبی داده خواهد شد و بنده فردا در هيئت وزراء مذاکره خواهم کرد و البته هر تصميمی که در اين خصوص گرفته شود اقدام خواهد شد و از حضرت والا هم تقاضا ميکنم بنام حفظ حقوق اهالی اسامی اشخاصی را که ميفرمايند اسناد بانک را گرفته اند اگر مي دانند بفرمايند که بنده آنها را تعقيب کنم

رئيس - آقای آقا سيد يعقوب نيز سؤالی داشتند

آقا سيد يعقوب - بنده هم خواستم خاطر آقای وزير ماليه را بلايه که در طولان راجع با بوردخانه ورامين نوشته شده است معطوف دارم و تصور ميکنم آن ترتيبی که در سابق اداره خالصه قرارداد با شرعی که در اينجا نوشته شده است . اين آب منافع زياد دارد و سي هزار تومان از رهايا مي گيرد و در ضرر برهايا وارد ميشود بنده از آقای وزير ماليه تقاضا ميکنم يك توجهی بفرمايند زيرا اين آب را که مي فروهند هم زحمت رهاياي بيچاره بهدر رفته وهم براي دولت فايده ندارد و تمنایي کنم آقای وزير ماليه در اين باب يك

جوابی بدهند که بنده هم بتوانم به وکلين خودم که اظهار کرده اند که اين مطلب را در مجلس سؤال کنم جواب بدهم .

وزير ماليه - در باب آب رودخانه چارود که سابقاً معمول بوده است هر قدر اضافه داشته بفرمودند يعنی آنچه اضافه از شرب املاک خالصه بوده بفرموده اند و چون مسئله فروش آب اسباب شکايت خريداران آب شده بود وزارت ماليه در سنه ۱۳۲۸ شمسي يك نظامنامه براي فروش آب ترتيب داده است و در آن نظامنامه براي هر موقع يك ترتيبی معين کرده و در يازده روز اول حمل قيمت آب را يك نهر چهار سنگي هشت تومان معين کرده و در يازده روزه دوم حمل دوازده تومان همينطور در مواقع مختلفه قيمت آب را بطور مختلف معين ميکنند و تا امروز هم اين مسئله مجری است و شکايتی هم از طرف خريداران آب نشده است معذک بنده بايد در اينخصوص تحقيق بکنم که از آن بابت با دولت چه می رسد و اگر دولت فروش آب را موقوف بکند و بعد از شرب املاک خالصه براي زراعت بمالکين داده شود چه منافی خواهد داشت ؟ آنوقت در اين باب راپورتی تهيه کرده و به مجلس شورای ملي تقديم خواهد شد

رئيس - آقای مستشار السلطنه راجع به تجارخانه طومانيا نيس سؤال داشتيد

مستشار السلطنه - بنده ميخواستم از آقای وزير ماليه سؤال کنم که طلب دولت اصلا و فرماً از تجارخانه طومانيا نيس چقدر است و برای وصول آن چه اقدامی فرموده اند ؟

وزير ماليه - تعيين اصل و فرع طلب دولت از طومانيا نيس و کول به يك صورتی است که بايد بخوانم و بس از اينکه طلب کليه دائنين طومانيا نيس معلوم شد عرض خواهم کرد

رئيس - آقای سردار معظم خراسانی راجع به گل سرخ سؤال داشتند ؟

سردار معظم - نظر اينکه توضيحاتی که آقای وزير ماليه راجع به گل سرخ فرمودند کافی نبوده بنده با لازم دانستم از آقای وزير ماليه سؤال کنم که آيا ممکن است صورت مشروح تر و مفصل تري به مجلس بدهند ؟ که طبع شده و بين نمايندگان توزيع شود تا تمام نمايندگان از روی دقت و بصيرت ملاحظه کنند که تاريخ قسمت و مقدار و مغارج استخراج و ساير چيزهائی که خود آقای وزير ماليه ميدانند همه در آنصورت ذکر شده باشد

وزير ماليه - البته ممکن است صورت جامعی تهيه و تقديم مجلس شود ولي اين را هم بايد تذکر بدهم که ترتيب کار گل سرخ با وزارت فواید عامه است و وزارت ماليه فقط از روی دوسيه های موجوده صورت جامعی تهيه نموده و تقديم مجلس خواهد کرد

سردار معظم - بس از آنکه صورت از دوسيه های مربوطه وزارت ماليه به مجلس رسيد براي تکميل آن ممکن است از وزارت فواید عامه هم خواسته شود

رئيس - آقایان مستشار السلطنه و حاج ميرزا

مرتضی هم پیشنهاد کرده اند راپورت جامعی از وزارت مالیه خواسته شود وزارت مالیه هم برای تکمیل اطلاعات ممکن است از وزارت فوائد عامه اطلاعاتی بخواهد .

مستشار السلطنه - بنده يك سؤالی داشتم و يك توضیحی هم می خواهم عرض کنم
رئیس - آقای مستشار السلطنه حاجع بهیزی که نمی توانم بخوانم سؤالی دارند راجع بخرابی چراغ است !

مستشار السلطنه - خیر سؤالی در جلسه گذشته داشتم خرابی چراغ مانع از آن سؤال شد امروز هم معاون وزارت فوائد عامه برای جواب سؤالی بنده حاضر شده بودند و اظهار فرمودند بنده صبر کنم تا آقای وزیر ایشان را به مجلس معرفی کنند بعد جواب سؤالات آقایان نمایندگان را بدهند و اما توضیحی که بنده میخواستم راجع به پیشنهاد خودم عرض کنم این بود که در آن صورت جامعی که آقای وزیر مالیه خواهند داد زمامداران و کابینه های وقت را که در زمان آنها تغییر شده ذکر فرمایند و همچنین تاریخ ایرانی ذکر فرمایند

رئیس - یادداشت میشود همینطور بوزارت مالیه نوشته خواهد شد . آقای سدیدالملک از آقای وزیر هست و تلگراف سابقاً سؤالی نموده بودند بنا بود جواب بدهند

وزیر پست و تلگراف - چون سؤال خود را نموده اند دیگر زحمت نمیدهم و جواب ایشان را عرض خواهم کرد سؤال ایشان راجع به مهرهائی بود که در روی پاکت های صادره و وارده زده میشود اظهار فرمودند تاریخی که در آن مهرها هست و معمول است تاریخ ایرانی نیست صحیح است تحقیقاتی در این خصوص شد چنانکه آقایان مسبقاً هستند مراسلات دو قسم است مراسلات بین المللی و مراسلات داخلی مملکت آنچه راجع به مراسلات بین المللی است باید تاریخی که تمام دول یعنی اتحاد بین المللی پست قبول کرده (که تاریخ کرکورین است) معمول باشد و اداره پست هم از برای صرفه جوئی همان مهرهائی را که در آلمان حاکم کرده اند از راه صرفه جوئی در داخله هم استعمال می کنند ولی همانطور که آقای سدید الملک فرمودند تصدیق میکنم . اهالی باین تواریخ مسبوق نیستند و ممکن است در بعضی مواقع اشکالاتی پیش بیاید و همین جهت دستور داده شد ولو اینکه يك خرجی برای اداره پست خواهد داشت (زیرا دو پست و بیست دفتر پستی است و از برای هر دفتری يك مهر لازم است) معذک دستور العمل داده شد که با کمال صرفه جوئی مهرهائی برای مراسلات داخلی تهیه کنند که مقصود جناب آقای سدیدالملک که خود من هم تصدیق دارم بعمل بیاید .

سدیدالملک - نهایت تشکر را از آقای وزیر پست و تلگراف دارم که این اقدام را فرموده اند
رئیس - آقای حائری زاده این پیشنهاد جنابعالی مغالط آن چیزی است که مجلس رأی داد
حائری زاده - بنده خواهش کرده بودم

راپورت کمیسیون عرایض در مجلس قرائت شود چرا نشد؟

رئیس - قرار شد بماند برای جلسه دیگر ، چون چیز دیگری در دستور نیست اگر مخالفی نباشد مجلس ختم شود جلسه آتی به روز ۳ شنبه دو ساعت بغروب و دستور آن بقیه مذاکرات در تمهیدنامه جامعه بین الملل خواهد بود

سدیدالملک - بنده سؤالی از آقای رئیس الوزراء کرده بودم

رئیس - سؤالات خیلی است خواهند آمد و جواب داده خواهد شد .

(مجلس ۴ ساعت از شب گذشته ختم شد)

محل امضاء رئیس مجلس - مؤتمن الملک

جلسه ۵۱

صورت مشروح مجلس یوم سه

شنبه پنجم جدی ۱۳۰۰ مطابق

بیست و هفتم ربیع الثانی

۱۳۴۰

مجلس مقارن غروب در تحت ریاست آقای سردار معظم نایب رئیس تشکیل گردید

صورت مجلس یوم شنبه دوم جدی را آقای تدین قرائت نمودند

نایب رئیس - آقای نصرت الدوله نسبت بصورت مجلس فرمایشی دارند؟

نصرت الدوله - در موضوع بودجه بلدیة در صورت مجلس نوشته شده که آقای وزیر مالیه اظهار نمودند بودجه را تهیه میکنم و می فرستم در صورتی که این بودجه بکمیسیون بودجه دوسه روز است رسیده و آقای وزیر مالیه هم آنروز اظهار کردند که بودجه را فرستادند میخواستم این فقره اصلاح شود

نایب رئیس - اصلاح میشود آقای سلیمان میرزا .

(اجازه)

سلیمان میرزا - در ضمن سؤالی بنده عبارت در صورت مجلس طوری نوشته شده است مثل اینکه بنده اشخاصی که اوراق بانک را دزدیده اند میشناسم خیر بنده اطلاع دارم اوراقی سرقت شده ولی سرقت کننده را نمی شناسم ولی میدانم اوراق چه اوراقی است و در جلسه دیگر عرض میکنم تا دولت اگر بخواهد توسط پلیس تأمینات تحقیق کند و در صورت مجلس طوری نوشته شده است مثل اینکه بنده آنها را می شناسم

نایب رئیس - تصحیح میشود آقای شریعتمدار کرمانی .

(اجازه)

شریعتمدار - آقای تدین در صورت مجلس قرائت نمودند که بنده را در جلسه قبل غایب بدون اجازه نوشته اند در صورتی که کتباً بمقام ریاست عرض کرده بودم تقاضا میکنم اصلاح شود

نایب رئیس - یادداشت میشود آقای محمد هاشم میرزا :

(اجازه)

محمد هاشم میرزا - آنروز آقای وزیر